

Български Книжници.

ЧАСТЬ I.

1859. ЯНУАРИЯ

КНИЖКА ВТОРА

ПРЯТЕЛСТВО У МОРЛАЦЫ И ДАЛМАТЫ-ТЫ

Земля-та, коя-то ся простира отъ Адриатическы-ты даже до Черноморскы-ты брѣговъ е, по болшей части, населена отъ народы Славянскаго племени, кои-то другочъ познаване Римъ.

Слѣдъ паденіе-то на Римскѣ-тѣ имперіи, мнози отъ тѣхъ народы ся освободихъ отъ неѣ, и пѣкоп-си, като Иллірійци-ти Сърби-ти и Българе-ти составихъ особны царства, кои-то послѣ ся покорихъ и подчинихъ едни слѣдъ другы на Турцы-ты или на Византійскѣ-тѣ республикѣ, спорядъ войнскы-ты тогашны участы и обстоятелства.

Година II. Часть. I. Книжка 2.

Велико-то невѣжество и смиреніе въ косто паднѣхъ, неможи обаче да ихъ затріе и изглади ствѣхъ древни-ти нравы и обичаи, кои-то отличають толкова опредѣлительно Славянскы-ты племена отъ други-ты народы на Западнѣхъ-тѣхъ Европѣхъ. За примѣръ мы при-воздамы тука святость-тѣхъ и крѣпкость-тѣхъ на вріятелскы-ты чюв-ствія, кои-то іоуще отъ поганскы-ты времена сѣхъ породили у Дал-маты-ты и у Морлацы-ты единъ религіозный обрядъ кой-то ся и до нынѣ сѣхъхранява.

Избраііе вріятеля ся почита у тѣхъ за едно религіозно дѣя-ніе, косто ся подтврждава и посвящава предъ самы-тѣхъ черковный олтарь. Въ Славянскы-тѣхъ служебникъ има парочнѣхъ молитвъ, съ коѣхъ-то ся благославя предъ народно-то събраііе соединеніе-то на двоицѣхъ вріятели или двѣхъ вріятелкы. Вріятели-ти като ся така сос-диняють, приемать названіе *побратили*, или, ако сѣхъ жены, *посе-стрилы*.

Тѣхъ напстинѣхъ отъ него часть ся имать веке за братя и сест-ры, и слѣдствие-то на това тѣхъно братско соединеніе е, » да си помагать едни други-мъ въ вси-ти свои нужды и бѣды, да си отмыс-тивать на кой-то бы повредилъ или озлобилъ дѣломъ или словомъ нѣкого отъ нихъ, и даже да ся жертвовать, ако бы потрѣбно, за свои-ти *побратили*.

Тѣхъ соединенія бывають толкова здрави и сильны, що по лес-но бы ся скарали и развалили по между ся вѣнчани-ти мѣжъ и жена, нежели *побратили* или *посестрилы-ти* у нихъ люди, и на таковы-ты скарваніе-то и разногласіе-то е днесъ една велика соблазнь. Далматскы-ты и Морлашки-ти старци наченувать обаче да ся жалиють че древни-ти имъ обичаи хванѣхъ да испадать между соо-тественницы-ты имъ, и казвать че причина-та на това было тѣх-но-то много часто смѣшеніе съ Латины-ты; а Латины тѣхъ называютъ Італіаны-ты.

РОГЪ СЪ КОГО-ТО ПИЯЛЪ АТТИЛА

Имя-то царя Унскаго (') Атиллы (Чилана) е соединено съ токова войиски и народопокорителни помянн, що никой отъ историчи-ты не може да го помяне безъ да го нарече, *бичъ народный*, какъ-то го летописци-ти съсъ время нарекли. Той-зи страниый завоеватель бѣше всякога дѣйствителенъ, и въ свои-ты воеванія влечение всякога по дирѣхъ си бесчисленни *варварски* (какъ-то ги Греко-Римляне-ти наричахъ) племена, на кои-то ся на всякъ станкъ самоволно притуряхъ всякообразни и други користолюбиви людѣ. Нищо неможаше да ся упре на нападателны-ты силы тѣхъ странныхъ воинствъ. Така затвърдѣ малко время Атила даде на Паннонїѣхъ едно излацио распространѣнїе, удали предѣлы-ты и на юго-востокъ до Нишъ въ Българїѣхъ, и, притеснивъ отъ тамо смиренїѣ-тѣ Восночиѣхъ Греко-Римскѣхъ имперїѣхъ, принуди ѣхъ да му плаща дань. Послѣ, като завладѣ Унгарїѣхъ и уби брата си Влада, той завоеватель, покори Вендо-Славянски-ты народи, и прострѣ владѣніе-то си даже до Балтїйско-то море.

Завладѣтелна-та жадность го караше все на предѣ; напусто ся обаче покуси да ся установи и въ Западнѣ-тѣхъ Европѣхъ: Галлія го посрѣщнѣхъ съ силно сопротивленїе, и слѣдъмадко, като прѣмннѣхъ Ришъ рѣкѣхъ, загуби битвѣхъ-тѣхъ Шалонскѣхъ въ л. 452, гдѣ-то бы

(') Мы уже доказали въ наше-то изслѣдованїе за Български-ты дресноски че Уни-ти бѣхъ Българе.

совършено побужденъ отъ Аетія, и принужденъ да ся дръпне на Италий. Тамо прия смърть отъ ржкж-тж на единъ Нѣмцойкж, кои-то щялж да си отмести връху му за отечественны-ты си злодѣстїи. Хидпака, дщерь нѣкоего побѣждена Кнзя Аллеманскаго, понеже была насилена да стане сопруга Аттилова, убила го въ първж-тж ноцъ на женитбж-тж си. Така погнѣхъ той-зи изидный военачалникъ въ л. 453, имущій возрастъ токмо 36 години.

Кога-то сѣдѣше въ Унгарїѣ, Аттила държѣше дворъ свѣтлейшїй и великолѣпнѣйшїй въ единъ окрѣпена палатж, мѣстоположенъ тамъ гдѣ-то днесъ ся намирж Іажъ-Береный (yaszh Bereng) градъ. Тамо като копали земѣж-тж намѣрили веднѣжъ единъ рогъ, за кого-то антикаре-ти (старолюбци-ти) рекли че былъ *рогъ-тж съ кого-то Аттила обывалъ да пие*. Той рогъ ся е сохранилъ, като вещь драгоцѣнна, въ мусїо-то сего града.

Въ оныя времена рогъ-тж го имахж за символъ или знакъ на силенъ, крѣпкъ и дѣйствителенъ характеръ (¹), и го употреблявахж

(¹) На истинж въ начало-то на сичкы-ты цивилизциї, рогове-ты на лѣвой-си добытци, и особливо волски-ти, были пай първо употребени за сѣсжди отъ человекы-ты. Гречески и Римски-ти писатели, какъ-то и священи-ти писанїя, подаватъ хилѣж доказательства за това нѣщо, кое-то показва юще и образъ-тж на сѣсжди-ты, що ся е съхранилъ много время у нѣкои-си Асїйскы народы. Іулій Кесаръ ни казва че Германскы-ты народи немали другы чашы освенъ волскы-ты рога; въ начало-то на вторыя-тж нѣкѣ нашего Лѣтоисчисленїя намѣрили въ гробъ-тж Децебаза царя Дакїйскаго, единъ волскы рогъ, кого-то онъ употреблялъ кога щялъ да пие. Въ първж-тж книгж Царствъ ветхаго завѣта четемъ че, кога-то Самуиль помазалъ Давида за царь їудейскы, хилѣж години преди Христа, употребилъ за това единъ рогъ пѣленъ съ масло. Алиней въ свое-то описанїе ої *деятелности* (хитреци обѣдуїщїи), кое-то свѣршилъ, казватъ въ лѣго около 230, по Хр. пише положително че сѣсжди-ти за пїлїе, кои-то Грьци-ти именовали *οἶνος*, были лакъть дѣляги, и ротообрази.

съ нѣкон-си религіозны обряди въ царскы-ты палати, въ жертвова-
нія-та и на соноты-ты.

Пять или шесть кабинетн любопитностей въ Европѣ имать
такыва рогови, какво-то Аттиловъ-тъ, и украшени съ приличны пе-
му изображенія; но до днесъ само единъ ученъ ся е покусилъ да
имъ истълкува знаменіе-то. Той е Г-нъ Хаммеръ славныя-тъ сочи-
нитель *історіи отоманскаго царства*. Ето що пише онъ за не-
го рогъ:

« Много е вѣроятно да е служилъ той рогъ вмѣсто чаша за
« нїяніе на истаго Аттила; но и да е принадлежалъ само нѣкому
« отъ восначалници-ты негови, или даже другому царю Унскому
« то бы былъ пакъ много знаменитъ заради любопитно-то си из-
« работеніе, кое-то носи характеръ-тъ на онова время, и напоми-
« нява въ украшенія-та си художество-то и обичаи-ты восточныя

« Първыя-тъ редъ на изображенія-та му представлява ловъ,
« и послѣднія-тъ показва хоро, и подвиги храбрости и искусства.

« Изображеніе-то що ся види при оногова кой-то играе хо-
« ро съ саби, прилича много, съ восточно-то си одѣяніе, на е-
« динъ Турски бостанджія; то представлява, сѣкамъ, мѣжъ паче
« нежелн жейж. Кентаври-ти кон-то ся видять въ вторыя-тъ редъ
« и животни-ти на третія-тъ, имать такожде восточенъ характеръ.

« Малки-ти кругове съ топорицы-ты въ рѣцѣ-тъ на мѣжіе-
« то, видятся до показвать палицы (топузы).

« Кентаври-ти пзмѣняватъ брадѣж-тъ воинскѣхъ срѣщо кло-
« къ-тъ мирный. Той-зи символъ ся по-лесно познава въ десно-то
« събраніе, защо въ лѣво-то брадѣва-та не е толкова ясно начер-
« тана; негли изображаѣще рѣжж-тъ, искали сѣ да покажѣтъ *рѣж-*
« *ж-тъ на правѣж-тъ* или на *вѣрность-тъ*.

« Най-послѣ станъ-тъ (чядъръ-тъ) изъ кого-то излазя конь
« видн ся да показва присѣхтствіе-то на царъ-тъ или на конюхъ-
« тъ му ».

НАСР-ЕД-ДИНЪ ХОДЖЕВЫ-ТИ СМЪХОТИЛ.

Наср-ед-динъ (¹) Ходжа, за кого-то вси смъ часто чювали да помянувать, с много на почетъ у восточны-ты люде за неговы-ты дѣянїя и думы, кои-то, припняиѣще вообщє смѣхъ чєловѣку, объ-емать обаче по-вечє-то велико разсѣжданїє и правєдны прїсмѣхы и порпцанїя. Было бы мѣчно да кажемъ подробно и точно какъ-бы былъ и гдѣ е живѣлъ той чєловѣкъ, кому-то ся отдавать безчислєннї анегдоты (приказкы) и остроумны рѣчи кои-то не сѣ сичкп-ти негови, и кои-то повсєднєвно сї приказвать хора-та по-мєжду сї за растѣшенїє и за смѣхъ. Мєжду тѣхъ приказкы има нѣкой многосмѣшнї. За прїмѣръ мы щє кажемъ тука само пєть-шєсть.

Насрєддїнъ Ходжа ималъ єдїнъ овєнъ, кого-то много любїлъ. Нѣкоп-сї отъ прїятєлї-ты му поїскали веднажъ съ єднѧ лѣжъ да му изъядатъ овєнъ-тѣ, и за това нагласнї єднєго изъ мѣжду нїхъ да поїде да му рєчє така : Ходжа єфєндї! какъ-щє го правїшь той-зї овєнъ? не знаєшь лї чє утрє свѣтъ-тѣ щє сѧ свѣр-шї? » Ходжа-та го не повѣрвалъ ; но понєжє послѣ дошєлъ и другї, и другї, и му казали пєтєтє, онъ тогѧва извїкалъ и рєклъ: „ Кога е тѣй, да поїдемъ на полєтє да сѧ повєселїмъ, „ и да изїадємъ овєнъ-тѣ ». Всї тогѧ-зї обрѧдованнї трѣгнѣли съ Ходжѧ-тѣ на єднє и кѧтє дошли на урєчєнє-то мѣстє, Ходжа-та имъ рєклъ: “ Вы идїтє сѧ порасхєдїтє, пакъ азъ щѣ за- » колїж овєнъ-тѣ и наготвїж гєзбѣ-тѣ догдѣ сѧ завѣрїнтє. » Сїє

(¹) Наср-єд-дїнъ, с рѣчѣ арабска, щє кажє помощнїкъ на вѣрѣ-тѣ. Прєстѧ-тѣ народъ у насъ го нарїча, отъ невѣжєствє Насстрѧтїнъ.

услыпавше они, хвърлили си джюбета-та и сарѣцы-ты, и отишли весели да играѣтъ. Тогава Ходжа-та запалилъ единъ хубавъ огнь, въ кого-то хвърлилъ и изгорилъ дрехы-ты на прѣтеца-ты си. А тѣи като огладили, върнали ся смѣюще ся че излѣгали горѣи-тъ Ходжа да му излѣдѣтъ оленѣ-тъ. Но като дошли и видѣли печално че дрѣхы-ты имъ изгорѣли, извикали на Ходжа-тъ и му рѣкли: » да не бѣдешъ полудѣлъ, Ходжа » ефенди? защо ны си изгорилъ дрехы-ти? » А той имъ отговорилъ: „ Неми рекохте че свѣтъ-тъ ще ся свѣрши утре? и защо вы сѣхъ веке дрехи? „

Горѣи-ти излѣгалици познали тога-зи, но то было късно веке, че вмѣсто да излѣжѣтъ Ходжа-тъ, тѣи ся отъ него излѣгали: Ровъ изры и ископа ѣ, и падетъ въ ѣаму юже содѣла, каза прорѣкъ Давидъ.

Други пътъ Насреддинъ-Ходжа отишелъ на геранъ-тъ си да истегли вода, и като погледилъ вътре, видѣвъ мѣсецъ-тъ на дѣно-то, затеклъ ся скоро у дома си, и зель въже и ченгелъ пакъ отишълъ та гы хвърлилъ въ геранъ-тъ, и хвапѣлъ да тегли. Ченгелъ-тъ ся закачилъ за единъ камикъ, а той хвапѣвъ юще по силно да дѣрпа. Като ся напиналъ тѣй да дѣрпа, ченгелъ-тъ ся откачилъ, а Ходжа-та, *тунъ!* падилъ възнагъ на земѣж-тъ, и видѣвъ мѣсецъ-тъ на небе-то, »А! браво, реклъ, счюпихъ си « гърбъ-тъ, но понетурнихъ пакъ мѣсецъ-тъ на мѣсто-то му, я!»

Попытали го веднѣжъ, защо на той-зи свѣтъ едни ходѣтъ на самъ, а други на татѣкъ? А той реклъ: « не видите ли » защо? ако быхъ вси вървели възъ едни стражъ, едниыя-тъ » му край бы натегилъ, и свѣтъ-тъ бы ся претурилъ. «

Имало свадбѣ единъ день въ Ходжевъ-тъ махалж; викали и него на трарезж, и той станѣлъ та отишълъ; но като видѣлъ че домовладыка-та турѣлъ на по-честны-ты мѣста ошѣ.

кон-то имали по хубавы дрехы, а него не погледвалъ, зате-
кълъ ся удома си, и обляклъ единъ хубавъ *кюркѣ*, на ся
завържилъ на свадѣж-тѣ. Тогава го приели съсъ великъ почестъ,
турпѣли го да сѣдне на едно хубаво мѣсто, и му дали
да ѣде отъ всякаго вида ѣстія. Като ѣлъ, Ходжа-та зель и
скутъ-тъ на кюркѣ-тъ си, и го кашлъ да ѣде. Като го
видѣли да прави това неприлично дѣло, « Ходжа ефенди, ре-
» кли му: лудъ ли си? какво правишь? » — Какъ щѣ да съмъ лудъ?
» отговорилъ той: не ли на кюркѣ-тъ ми вы сторихте толкова
» добро пріятіе? »

Единъ день като си превървялъ огърлицѣ-тѣ, помолися Богу
така: « Боже мой! дай ми хилѣджъ жьтицы, но тъкмо хилѣджъ,
» че ако сѣ по-малко, не ги земамъ. » Единъ Евреинъ го чулъ,
и поискалъ да го испита. Турпѣлъ убо въ единъ кесіѣжъ 999
жьтицы, и ѣхъ хвърлилъ на пѣтъ-тъ отъ гдѣ-то щѣлъ да мине
Ходжа-та. Той ѣхъ намѣрилъ. Зель ѣхъ, пречелъ жьтицы-ты,
и като видѣлъ че были 999, реклъ: « А! Богъ ми далъ 999
» жьтицы; той може да ми даде юще единъ да станѣтъ хилѣ-
» джъ, » и турпѣлъ кесіѣжъ-тѣ въ пазвѣжъ-тѣ си. Евреинъ-тъ това
като видѣлъ, хвѣнѣлъ да выка и да си иска жьтицы-ты, че
были неговы, а Ходжа-та му реклъ: « Върви си въ пѣтъ-тъ,
» « клети сыне, менѣ Господь ми е далъ тыя жьтицы. » Евреинъ-
тъ хванѣлъ юще по-много да выка, и да плаши Ходжѣ-тѣ че
щѣлъ да иде на кадія-тъ. « Добръ, да идемъ на Кадія-тъ
» реклъ тога-зи Ходжа-та, но немамъ джюбе » за да изляза
достойно предъ него. » — « Азъ ти давамъ джюбе » реклъ
Евреинъ-тъ. И наистинѣ далъ му на заемъ едно джюбе, и оти-
шли и двама-та да ся сѣдатъ. Като излѣзли предъ Кадія-тъ,
Евреинъ-тъ приказалъ работѣ-тѣ, и си искалъ жьтицы-ты,

Кадія-тъ попыталъ Ходжж-тъ какво има да каже ? а той отговори: « Азъ казвамъ, че не трѣба никакъ да хващатъ е вържъ на « тойзи чифутииъ, защо той може да рече че и джюбе-то що е « на гърбъ-тъ ми е негово » — « Машааа, » извикалъ Ев- « врениъ-тъ, « ами не е ли мое ? азъ сега му го дадохъ на « заемъ, и си го искамъ. » Кадія-тъ съкалъ че наистинжъ лъже той Еврениъ, и го распждилъ, а Ходжа-та си отишълъ у дома си съ Кесимъ-тъ и съ джюбе-то.

ЗА РУНЫ-ТЫ

Спорядъ нѣкоп-си писатели, *руны-ты* были письменни знакове, кои-то Сѣверни-ти народи (Германци и Скандинавци) употреблявали преди Христа; и спорядъ другы, употребленіе-то имъ наченѣло много по-късно. Прилика-та що имать нѣкоп-си рунически знакове съ Римскы-ты писмена не доказва че оны происхаждають отъ тѣхъ, понеже тая прилика е частна, и ся показва само въ нѣколико писмена, и въ другы-ты не. Руническа-та азбука има токмо 16 буквы, едно само не достава, кое-то бы было мѣчно, ако да бѣхъ наистинѣ Скандинавци-ти подражали Римскы-ты писмена. Обаче, понеже е почти не възможно да речемъ че народи, кои-то живѣхъ въ глубоко невѣжество, могли бы да измыслять тѣя буквы, трѣба да предположимъ, съгласно съ Фр. Шлегела, че тѣя буквы имъ были донесены отъ Финикіяны-ты кога-то они часто ходяхъ на кмъ Сѣверъ. Отъ тѣя буквы они направили руны-ты, на кои-то разумѣніе-то бѣ оставено священникомъ, и кои-то тѣи употреблявали въ магii или вълшебства. Прилика-та, кой-то нѣкоп-си сѣкали че съпикасали между тѣя буквы и Римскы-ты писмена, не доказва нищо противу това предположеніе, понеже Римляне-ти сѣ си заимѣли и тѣи буквы-ты отъ Восточни-ти народи. Това событіе само е довольно да изясни удовлетворительно тѣзи приликѣ. А что казвать че ся памѣрило въ Испаніѣ и въ другы нѣкои западны страны руны слѣди или руны камени, то не поврежда пакъ никакъ Шлегелово-то мнѣніе; Все ни убѣждава да догадимъ, че тѣя камени трѣба да сѣ были донесени въ тѣя удалени страны, въ время преселеніи народовъ древныя Германіи

и Скандинавіи. Спорядъ Гримма (¹) Аллемани-ти были пріяли, въ неопредѣлено время, буквы кон-то по случай ся намѣрили приличны съ буквы-ты на Грьчскѣ-тѣ азбукѣ; и дѣйствительно ветхы-ты Аллеманскы руны (на Саксоты-ты кон-то живѣли на Сѣверѣ отъ Елбѣ), сѣ пѣкакѣ-си посредни между древне-Скандинавскы-ты и Англо-Саксонскы-ты руны, така що пѣрвы-ты да сѣ были направины отъ послѣдны-ты. Той тѣлкува рѣчь-тѣ руна, производящій отъ гунеп, а други пакъ ѣж производять отъ гаунеп, отъ тамо тайны-ты буквы. Спорядъ Дахмана и Коппа, сѣверны-ты руны не были толкова стары, и рускы-ты кодикы на сѣвѣрнѣ-тѣ словесность были по рано написаны нежели онія за кон-то сѣ были употреблены обикновены-ти писменны знакове. Лаңгебекъ въ л. 1753 доказа че никой отъ рускы-ты надписи, кон-то ся наипратъ въ Балтійскы-тѣ островъ Готландъ, не е по-ветхъ отъ XII-тѣ вѣкѣ, а най-новы-ти сѣ отъ 1449 л. Спорядъ Сіоеборга, профессора въ Лундскы-тѣ университетѣ, намѣрили ся въ Сундѣж 1300 рускы каменны, отъ кой-то 700 само въ Упландскѣ-тѣ область. Въ Лапонѣж и въ Финляндѣж нема ни единъ.

(¹) Виж. Grimm Ueber Deutsch. Runen. Goettingen 1821.

ЗА ЯЗЫЦЫ-ТЫ.

Много прѣнія сѣ станжи мѣжду учены-ты за начало-то на говоръ-тъ, и слѣдовательно на язицы-ты. Първи-ти чловѣци да ли не сѣ имѣли говоръ, то есть устроенъ языкъ, и да ли сѣ имѣли испърво, като добытацы-ты, неустроены нѣкои гласовы, кои-то послѣ малко по малко, приспособляюще подражаніемъ на гласовы-ты кои-то сѣ слушали, и претворяюще ги спорядъ тыя гласовы и спорядъ различни-ты вещи и предметы кои-то сѣ щели да изображать и представлятъ, могли сѣ най-послѣ съ помощъ-тъ на самы-ты свои умственны силы да составятъ говоръ-тъ и языкъ-тъ, или сѣ го пріями изъ начала отъ создателя Бога готовъ и направенъ? Това е единъ много обширенъ предметъ прѣнія за философиѣ-тъ, въ кого-то мы не щемъ да вѣземъ тука, за да не уплашемъ или смутимъ наши-ти читатели. Трѣба обаче да исповѣдамы чет окова големы ся виждатъ припятствіята за да бы ся направилъ и устроилъ языкъ-тъ отъ самага чловѣка по среди обстоятелства-та въ кои-то ся е онъ намѣрилъ въ тыя пай-древнія времена, що и они, кои-то сѣ ся покусили да докажатъ едно такова чловѣческо устроеніе, не сѣ до нынѣ положително или убѣдительно доказали нищо. На противъ бого-словіе-то разрѣшава той-зи въпросъ твърдѣ добръ показующе съ священно-то писаніе, че съставленіе и устроеніе-то на языкъ-тъ е было дѣло самага всемогущаго стзателя Бога.

На свѣдѣ той-зи вънорсь ражда ся единѣ други не по-малко мжчєнь за разрѣшеніе: Между толкова языци, кой-то сѣ ся говорили или ся говорятъ по земѣж-тѣ, (казвать чѣ познаты-ты языци сѣ не по-малко отъ 2000,) кой ли е былъ най-първыи-тѣ отъ кого-то други-ты сѣ произшли? Мы ще покажемъ мимоходомъ истинныи или лъжовныи-тѣ історіи на оногова царя Египетскаго, кой-то, желаящи да разрѣши самъ тѣ-зи гатанкѣ, повѣдѣлъ да ся отхранятъ двѣ дѣца подояемы отъ едикъ козѣ, безъ да продума у предѣи имъ нищо никой отъ оныи ко-то пристѣивали при тѣхъ. Свѣдѣ двѣ години, тѣ дѣца продума-ли чисто двоесложныи-тѣ рѣчь *бекъ* на кой-то гласъ-тѣ е, какъ-то ся види, много приличєнь на гласъ-тѣ кого-то коза-та про-износи; А понеже *бекъ* по Фругійскы, значило *хлѣбъ*, остроу-мыи-тѣ той царь заключилъ, чѣ най-първыи-тѣ языкъ былъ Фру-гійскыи-тѣ! Но такыва притязанія за древность-тѣ на своя-тѣ си языкъ имать и Суеди-ти, Угре-ти и Француски-ти Бретони, и много други народы. Даже и Испански-ти Ескуладунаци или Ба-скы (Basques) сѣ имали упорно това притязаніе: Ларраменди, Дихарчо, полковникъ Пиррошегуй, представлявать го съ непо-колебимѣ положителность, и предѣи два вѣка стаяю с за това едно любопытно прѣиє въ Памбелунскѣ-тѣ митрополіи, на ко-е-то прѣиє рѣшеніе-то е было слѣдующе-то. *Баскійскія-тѣ языкѣ были ли е най-първыи на свѣтѣ-тѣ?* Учени-ты членове на соборъ-тѣ исповѣдовали чѣ, стѣвсьмъ що сѣ убѣждени за то-ва, обаче не смѣхътъ да кажѣтъ положително чѣ е былъ. *Языкѣ-тѣ Баскійскый былъ ли е оный кого-то само говорили Адамъ и Ева въ земныи-тѣ рай?* На той-зи вопросъ тѣ же учены отвѣщавать чѣ нематъ, и чѣ е невъзможно да имѣтъ никѣе искренно сумнѣніє за това, и чѣ бы былъ даже людъ кой-то ся бы прѣспиралъ и противилъ на едикъ такѣ-зи неоспоримѣ истинѣ.

Были какви были тія и други такыва несмысленны притязанія, въпросъ-тъ за первенство-то на единъ кой-годѣ языкъ върху другы-ты, какво-то и въпросъ-тъ за начало-то му, остава пакъ да ся рѣши, и ще остане юще много время, ако и да не е то никакъ угодно на оныя кон-то искать да ся покажътъ за най-първый народъ на свѣтъ-тъ. Само това трѣба да кажемъ че, ако и да сж приели челоѡци-ти по-вече-то языцы готовы отъ Създатель-тъ, видн ся обаче какъ и различны-ты земны мѣста, по кон-то они ся разсѣяли и населили, не малко сж и тія, съ различны-тъ си въздухъ, съ различнѣ-тъ топлинѣ и студенинѣ, и съ различны-ты челоѡшкы страсти и душевны расположенія, дѣйствовали и помагали на различно-то языческо воображеніе и устроеніе, така що, колко по-вече отходимъ къмъ съверъ, къмъ оныя страны гдѣ-то зима-та е жестока и климатъ-тъ студень, гдѣ-то страсти-ты сж по-макло распалены и по-малко стремителны, по въ тожде время сж по-жестокы и по-грубы и свирѣпы, толкова по-вече находимъ языцы-ты сухы, стропотны, бързы и неглаткы; на противъ колко по-вече приближавамы до теплы-ты полуденны мѣста, до пролѣтны-ты тропически климаты, и до горещины-ты на равноденственнѣ-тъ линіѣ, толкова по-вече и языцы-ти бывать гласовити, гармонически (благозвучны), живи и одушевлени. Отъ кос-то ся познава че различны-ти страсти и обычаи на разны-ты народы иматъ голѣмо вліяніе на языцы-ты кон-то говорятъ. Това ни доважда да кажемъ нѣщо и за различны-ты языцы кон-то сж ся говорили или ся говорятъ по землѣ-тѣ.

Языкъ-тъ е, какво-то знаемъ, истинно-то характеристическо отличіе, по кое-то ся распознава единъ народъ отъ други за това и языкъ-тъ днесъ повече-то употреблявать учены-ти за рождѣ и свѣтило въ свои-ты *этнографически*, т. е. народоопи-

сателны изслѣдованія. Какъ-то чловѣци-ти, и слѣдовательно наро-
ди-ти, съ свои-ти ени съ други по время смѣшенія, съ ся по
малко и различно измѣнили и промѣнили въ первоначалны-тъ
си образъ и типъ, така имъ съ ся естествено и языци-ти съ
время промѣнили и измѣнили колчимъ е имало у тѣхъ такива на-
родни смѣшенія. Но съвсѣмъ тѣмъ е остало вообщѣ у нихъ
первоначална-та имъ языческа основа, по коѣ-то ся пакъ по-
знава тѣхно-то средство и тѣхна-та близость. Така: има языци,
съвсѣмъ и съвершенно различни едни отъ други, а има и языци,
кои-то ся сближаватъ и приличатъ по-малко или по-много едни
другимъ. Първи-ти ся зовѣтъ первоначални, первообразни, ко-
ренни, а други-ти ся наричатъ производни. Тѣ послѣдни-ти ся
раздѣляватъ на нѣколко *корени* или *этнографически челяды*, а
всякий отъ тия челяди ся составлява отъ языцы, кои-то иматъ
голямъ соразмѣрность и прилика по между си, и представля-
ватъ, така да речемъ, толкова челядины черты и бѣльзи, що мо-
же лесно да ся отнесѣтъ на едно общо начало, на единъ об-
щи коренъ на едни общъ майкъ; и исторія-та почти всякога под-
тверждава тия работи, като ни показва пѣтищата по кои-то съ
вървѣли въ преселенія-та си народи-ти кои-то говорятъ тия
братія языкъ.

Но и всякий отъ тия брятія-языцы раздѣлява ся на разны *діалек-
ти* или *нарѣчія*, кои-то представляватъ различни разности помежду
си. Тия разности произхождатъ отъ различни произношенія и различни
сочиненія и устроенія на рѣчи-ти, и много пѣти даже и отъ употре-
бленіе на рѣчи, кои-то нематъ никоѣ прилика, никое сходство
по между си. Естество-то, кое-то въ сички-ты работи и вещи
обыча разность-тъ, направило що и всяко нарѣчіе да ся дѣли
спорядъ раличны-ты мѣста на различни *подрѣчія*, кои-то най-
паче ся съставляватъ отъ различность-тъ въ произношеніе-то.

Языковословца-ти, кои-то ся нарочно занимають въ языческы изслѣдованія и пространны описанія, опредѣляютъ на 2000 число-то на знаемы-ты языцы; но неуствершенно-то состояніе на этнографіѣ-тѣ не е до нынѣ позволило да ся наредятъ на отличны дѣловы (классы) по-вече отъ около 860 языцы и 5000 нарѣчій. Отъ тія 860 языцы, 153 принадлежатъ на Асіѣ, 53 на Европѣ, 115 на Африкѣ, 117 на Океаніѣ, и 422 на Америкѣ.

Асіеки-ти языцы ся подраздѣляютъ на седемь язычны челяды, сирѣчь: — 1° *Симитическы* происходяще, казвать, отъ поколеніе-то на Симе сына Ноева; такви-зи сѣ Еврейскыя-тѣ, Арабскыя-тѣ, Сирійскыя-тѣ, и проч. — 2° *Кавкаскы*, говоримы въ страны-ты на Кавкаскѣ-тѣ планиѣ; такви-зи сѣ Гюрджіи-скы-тѣ, Черкезскыя-тѣ, Армянскыя-тѣ, и проч. — 3° *Персіеки*, говоримы въ Персіи-скы-ты страны, какво-то Зендскыя-тѣ, Пардскыя-тѣ, Аджемскыя-тѣ, и проч. — 4° *Индійскы*, говоримы въ Индійскы-ты страны, какво-то Санскритскыя-тѣ, Палскыя-тѣ, Индианскыя-тѣ; Малабарскыя-тѣ или Малеаламскыя-тѣ, Тамулскыя-тѣ, Телингскыя-тѣ, и проч. — 5° *Задіанскы*, говоримы отвѣдъ Ганга рѣкѣ, на пр: Тибетскыя-тѣ, Кинезскыя-тѣ, японскы, и проч. — 6° *Татарскы*, происшедшии отъ Татарійскы-ты страны, на пр. Тунгусскыя-тѣ, Манчускыя-тѣ, Татарскыя-тѣ, Монгольскыя-тѣ, Калмутскыя-тѣ, Турскыя-тѣ, Иркутскыя-тѣ, и проч. — и 7° *Сибирскы*, кои-то ся говорять въ Сибиріѣ, на пр: Самоѣдскыя-тѣ, Импіи-скыя-тѣ, Коріекскыя-тѣ, Камчатскыя-тѣ, Куриланскыя-тѣ, и проч.

Европейски-ти языцы ся подраздѣляютъ на шесть челяды, сирѣчь: — 1° *Баскійска-та*, нарицаемая также *Ескуалду-нацка* или *Ибирійска*; — 2° *Кельтійска-та* объемлющая Галлійскыя-тѣ и Кумрскыя-тѣ, и проч; — 3° *Орако-Пеласгичека-*

та Греко-Латинска-та, объемлющая Албанезскія-тъ, Етрусскія-тъ, Греческыя-тъ, Латинскыя-тъ, Романскыя-тъ, Италианскыя-тъ, Французскыя-тъ, Испанскія-тъ, Португалскыя-тъ, и проч. — 4° *Германска-та*, объемлющая старо-аллеманскія-тъ, Аллеманскія-тъ (Нѣмскыя-тъ), Фрисонскыя-тъ, Нерландезскыя-тъ, Месо-Готскыя-тъ, Сuedскыя-тъ, Данимаркезскыя-тъ, Англо-Саксонскыя-тъ, Англійскыя-тъ, и проч. — 5° *Славянска та* объемлющая Иллирійскія-тъ (Сербо-Хорватскія-тъ), Българскыя-тъ, Русскыя-тъ, Чехскыя-тъ, Полонезскыя-тъ (Лехскыя-тъ), Литуанійскыя-тъ, и проч. — 6. *Уралска-та*, содержащая Финскыя-тъ, Лапонскыя-тъ, Черишскыя-тъ, Перміанскыя-тъ, Маджарскыя-тъ, или Угърскыя-тъ.

Африкански-ти языки ся подраздѣляють на пять рода, сирѣчь: — 1° *около Нилскы*, содержащія старо-Египетскыя-тъ, Контскыя-тъ, Нубійскыя-тъ, Троглодитскыя-тъ, Бихарійскыя-тъ, и проч. — 2° *около Атласкы*, объемлющія Атлантійскія-тъ или Амазійскія-тъ, Ертанскыя-тъ, Тиббойскыя-тъ, Гуанскыя-тъ, и проч. — 3° *морско Нигритійски*, содержащія Мандингойскыя-тъ, Сусуйскыя-тъ, Ахатійскыя-тъ, Интайскыя-тъ, Адрахскыя-тъ, Вененскыя-тъ, Фулахскыя-тъ, Волофскыя-тъ, Сарарскыя-тъ, и проч. — 4. *юго Африкански*, объемлющія Конгойскыя-тъ, Лоанкойскыя-тъ, Кафрскія-тъ, Вечуанскыя-тъ, Хотентотскыя-тъ, Саабскыя-тъ, Момотапекскыя-тъ, Макуаскыя-тъ, Галаскыя-тъ, Сомалийскія-тъ, Хуррускія-тъ, и проч. — 5° *Внутренно-Нигритійски*, содержащія хауссайскыя-тъ, Бурнуйскыя-тъ, Томбуктускыя-тъ, Манианскыя-тъ, Калагійскыя-тъ, Багурмехскыя-тъ, и проч.

Океанійски-ти языки ся подраздѣляють на двѣ фамиліи; — 1° *Малезски* содержащія велико-Океанійскыя-тъ, просто-лавайскыя-тъ, Басакрамскыя-тъ, собственно-Малезскыя-тъ, Ашииски

я-тъ, Бимаиския-тъ, Бугійския-тъ, Макассарския-тъ, Тагалогския-тъ, Биссайойския-тъ, Минданаоския-тъ, Шаморския-тъ, Радакския-тъ, Ново-Зеландския-тъ, Тонгаския-тъ, Тайтіяпския-тъ, Садвичския-тъ, Сидеяския-тъ, Мадекасская-тъ, и проч. — 2° *Океанійскихъ Черныхъ и другихъ народовъ*, на пр: Тембораския-тъ, Сиднейския-тъ, Дорійския-тъ, Танаския-тъ, Пелевския-тъ, и проч.

Американскп-ты языци ся подраздѣляють на единадесять сборовъ: 1 — *Ююстранны языци на южнѣ-тѣ Амерко*, като Шиліятския-тъ, Араукинския-тъ, Пешьразекія-тъ, Патагонския-тъ, Тихуелхедския-тъ, и проч. 2° *Перувіански языци*, като Мокоби-Апибонския-тъ, Галааския-тъ, Дулеския-тъ, собственно Перувіанския-тъ или Кишненския-тъ Саланския-тъ, Шинитоския-тъ, Паносския-тъ, и проч. — 3° *Зимански языци*, като Бразиліанския-тъ, Маййския-тъ, Омагуанския-тъ, Пуриския-тъ, Массеапския-тъ, Гуйакуруския-тъ, Пайагуаския-тъ, Шарруския-тъ, Гуайнаския-тъ, Ботекудоския-тъ, Некусския-тъ, Борорския-тъ, и проч. — 4° *Орэнко-Амазонскы или Андесъ-Перимски Языци*, като Карибския-тъ, Тамапакския-тъ, Шаймасския-тъ Саливаския-тъ, Майпурския-тъ, Моксоския-тъ, Гуайпунаппеския-тъ, Юрурарския-тъ, Ойапиския-тъ, Гуабарския-тъ Макуйритарския-тъ, Отоманския-тъ, Манитивитаноския-тъ, Шиншанския-тъ, или Моакасския-тъ, Кунакупасския-тъ, и проч. — 5° *Гватемалски языци*, като Маяйския-тъ, Хайтійския-тъ, Кишския-тъ, Шонталския-тъ, Цендалския-тъ, Шіапоиския-тъ, и проч. — 6° *Анахуакскы, или Мексикански языци*, като собственно-Мексиканския-тъ или Азтекския-тъ, Кораския-тъ, Макстеканския-тъ, Запотеканския-тъ, Тотонаканския-тъ, Одооркійския-тъ, Таракійския-тъ, и проч. — 7. *Средоземни-ти языци на Сѣверѣ-тѣ Америкѣ*, като Тарахитаранския-тъ, Пенне-

ския-тъ, Аррапах оенския-тъ, Кересския-тъ, Татарскія-тъ, Кадоския-тъ, Чиналоенския-тъ, Амигевійския-тъ, Мокийския-тъ, Анашеския-тъ, и проч. — 8. *Коломбо-Мисурскыя языци*, като Коломбійския-тъ горній и долній, Сюкеския-тъ, Махаския-тъ, Министарския-тъ, Осажеския-тъ, Суссейския-тъ, Паегаанския-тъ, и проч. — 9. *Аллеманически и околѣ-езерни языци*, като Наческия-тъ, Мускояския-тъ, Шиккассахския-тъ, Шейракския-тъ, Шахтахския-тъ, Вокконс-Катаххаския-тъ, Мохавския-тъ, Ху-ронския-тъ, Окчидасския-тъ, Леннапстін-тъ, Саванонскія-тъ, Саки-Отогамійския-тъ, Делавиреския-тъ, Мохеган-Абинапійския-тъ, Алгуикино-Шипсвайския-тъ, Кинстенуския-тъ, собственно-Шенсеваніанския-тъ, Такуліесския-тъ, Тимникапския-тъ, Бахамэкия-тъ, и проч. — 10. *Западоприбрежни языци Сѣверныя Америки*, като Вайкурския-тъ, Кошимійския-тъ, Маталинския-тъ, Колушския-тъ, Скитапския-тъ, Перикуския-тъ, Килламакския, Путкайския-тъ или Вакищския-тъ, угаляхму-трійския-тъ Кинайзския-тъ, и проч. — 11. *Сѣверо-странныя языци на Сѣвернѣ-тѣх Америкѣх* като Ескимоксскія-тъ, Чугаче-Конеганския-тъ, Алкутіанския-тъ, Аглеманския-тъ или Чукче-Американския-тъ, и проч. и проч.

Измежду толкова чюдо языци, *пятнадесять* простиратъ владѣніе-то си на по-великѣ-тѣхъ часть отъ землѣ-тѣхъ, отъ кои-то *шесть* принадлежатъ на Асіѣ: Кинезския-тъ, Арабския-тъ, Турския-тъ, Персійския-тъ, (Аджемския-тъ), Еврейския-тъ, Санскритския-тъ; осемъ на Европѣ: Аллеманския-тъ, (Нѣмския-тъ)-Англійския-тъ, Француския-тъ, Испанския-тъ, Португалския-тъ, Русския-тъ, Гръчския-тъ и Латинския-тъ, единъ само на Океанія: Малезския-тъ.

ГОРСКИЙ ЧЛОВѢКЪ

ОТЪ

ФЕНИМОРЪ КООПЕРЪ

Преводъ отъ І. Груевъ.

Въ начало на пятнадесятый вѣкъ, въ царуваніе-то на Донъ-Ивана І, Портогалцп-ти, откакъ пропѣдихъ Мавры-ты (') отоидъ Срѣдиземно море обрѣихъхъ всичко-то си вниманіе врѣху пѣтуванія за открытія. Тогава ся показахъ, почти изведнажъ: *Жилиянецъ*, кой-то заобыколи страшный пось *Боядоръ*; *Цинтра*, кой-то облада Аргымскы-ты острова; *Жуанъ-Гонзалво-Царко* и *Тристинъ-Тессора* срьдцати издирвачіе по Африканскы-ты морета; *Денисъ Фернандезъ*, прѣвъ, кой-то смѣя да иде на горѣ изъ рѣкѣ Сенегалъ; *Мюно*, убить въ борбѣ съ Негры-ты при зеленый пось; *Гонзалво-*

(') КРАТКО ИСТОРИЧЕСКО НАЧЕРТАНІЕ ЗА МАВРЫ-ТЫ

(отъ свѣдѣтеля на Бѣл. Книжн.)

Народъ-тъ Маври (рѣчь Гръческа Маѳрой, коя-то ще каже Черпи) составлява едикъ часть отъ Западо-Африканскы-ты жители, и собственно отъ жители-ты на Фезско или Марокско-то царство. Араби ти ги назоваватъ *Медалины* (морскы), а сами ся именувать *муслимы* (мюслиманы=вѣрны) защо ся иматъ за много припержены на мюслиманскъ-тъ си вѣрж. Типъ происхождения отъ Арабско сѣмъ, живѣють въ градища-та, и ся упражняватъ по-вещо-то въ търговѣжъ.

Велю, кой-то откры Азореки-ты острова. Никого толкова много прочюти мореплавателіе не сѣ ся показали изеднажъ у единъ народъ.

Инфантъ Донъ-Хенри, третій сынъ на царя, за да оправа по-добрь морски-ты походы засѣлнѣ сѣ ближе въ терьднѣхъ *Териобалъ*, при пось Сагры на 32 левги камъ западъ отъ Ансабонъ, и оттова сѣдалище той надглаговаше Португалски-ты корабы да плувать камъ отрядены-ты мѣста, кон-то той самъ или баща му Иванъ насочвахъ.

На край Іаннуарія мѣсяцъ 1421, три жены, събраны въ единъ спромашкѣ кащицѣхъ у село Сагры, мѣлчливо прѣдѣха на мигливѣхъ свѣтливѣхъ отъ заналенѣхъ боринѣхъ. По-стара-та отъ тѣхъ като что да бѣе часовникъ-тѣ на ближнѣхъ-тѣхъ черквѣхъ начинѣ да говори така:

— Прѣди чегыре годинѣхъ отъ той чѣсѣ, милы изиди, баща ви Иванъ Моралецъ, излѣзе отъ дома та отиде по море. Отъ много врѣмѣ имъ чакаме да сѣ врыне; нѣ негово-то дълго замайване ра-зобарѣ венчкы-ты ни надѣжды; той ще сѣ сѣ поминѣлѣ, млчкы дѣ-щеры, умрѣлѣ въ волны-ты или на пѣкой далеченѣхъ брѣгъ безъ у-тѣхъхъ отъ домашны-ты сѣ и безъ черковнѣхъ помощѣ. Ако немогохме да сѣ намѣримъ при послѣднѣй му чѣсѣ, то поне да сѣ помолнѣмъ за вѣчно му спасеніе.

Майка-та и дѣщеры-ты скокихъхъ плачешкомъ, взяхъ да че-тѣтъ: « *со святыми упокой Христе* ». Едва преполовихъхъ тѣхъхъ пѣснь и порта-та сѣ блѣсѣкъ сѣ отвори; единъ чловѣкъ исправи сѣ на прага. Ако и да бѣше облѣченъ сѣ бѣлѣхъ кабаницѣхъ, на коѣхъ-

Римляне-ти именовахъ западнѣхъ-тѣхъ Африческѣхъ странѣхъ Мавританія и жители-ти ѣ Маури (Маури). Тѣхны-ти воеванія сѣ нѣхъ сѣзнаишы.

По-сестѣхъ Мавританія мина въ рѣцѣхъ-ты на Вайдалы-ты. Вандаиския-тѣхъ Краль Гелсерикъ основа въ х. 429 едно силно царство, кое-то сѣ разори отъ Бѣлисаріа въ время Греко-Римскаго царя Юстиніана 1-го.

то качюлка-та му бѣ забулила чело-то, ако и да имаше едик рѣ-
шивъ брѣдъ, кой-то покрываше долиѣ-тъ часть отъ образа му,
цѣкъ на три-ты жены стори ся да познахъ Ивана Моралеца; нѣ
пошный вѣтѣръ, кой-го бухтяше, духиѣ изъ вратчѣ-тъ на комина,
та нѣтъ загаси бориновѣ-тъ свѣщъ, и не нѣтъ допусти да съзрѣтъ
повече приликѣ-тъ на чужденеца.

— Това е Иванова-та душа, тя ся е врыла при насъ, из-
лика майка-та, обладана отъ едикъ суевѣренъ страхъ. — Не, Маро,
отговори гостенинѣ-тъ, мжѣ ти говори, той, кого-то провидѣніе-
то избави отъ потопъ и отъ робство. Занали свѣщъ-тъ за да вы
видѣ и да пригрѣнѣ всички вы. Слѣдъ пѣрвый изливъ отъ радость,
по-стара-та дѣщеря каже Ивану.

— Отче! мы мысляхъ, че нѣма да ти виднѣ оше еднажъ.

— Така, така, прибави втора-та, мы тя оплакахъ вече като
загынѣлъ за насъ на тоя свѣтъ. Мы чисто ходяхъ та сѣдяхъ
край море-то, испытвахъ съ очи широко-то море, и моляхъ Бо-
га да ти подари на наши-ты желанія; а кога ся врыцахъ вечеръ,
срѣдѣца-та ни ся пѣняхъ съ отчаяніе.

— Безъ малко щяхте да мя изгубите, миличѣкы ми дѣтѣнца,
подбра Моралецъ; за много врѣмя чиняше ми ся че ми е отрѣчено
да видѣ пакъ кжѣ-тъ си и отечество-то си; Азъ протеглихъ тяж-
кы мѣкы и неволи; нѣ ето тая вечеръ го навасва.

— Отгдѣ идешъ, попыта Мара.

Сарадини-ти, Араби мюсюмани, прострѣхъ въ 7-тъ вѣкъ завладѣ-
нія-та си даже до тѣ-зи Африческѣ странѣ, и ѣхъ управлявахъ чрезъ едикого
наиѣстника на Дамасскѣ-тъ (шамскѣ-тъ) Халифи. Тѣ Сарадини, кои-то
ветхи-ти Испаньолѣ именувахъ los moros, зашто-то обитавали древнѣ-тъ Ма-
вританіѣ, гледахъ отъ давна ревниво Испаніѣ, и ишяхъ да ѣхъ завладѣятъ;

— Отъ тъмницы-ты у Мароко.

— Та заробенъ ли бязе?

— Прѣди шесть деня азъ паднахъ робъ въ рѣцѣ на варвары-ты. Уморенъ отъ злосчастѣ-тъ си описницѣ, азъ поискахъ да ся освободѣ, та какъво стане да стане. Като отъ чюдо утѣкохъ и нагрѣбихъ ся да прѣплувамъ море-то на единъ згрухъналъ ладіѣ. Надѣжда-та да ви видѣ пакъ направя ми сръдцатъ п удвои ми силы-ты; зачто-то азъ мисляхъ, че моя помощь и опора ви е потрѣбна и че доклѣ мя нѣмаше ви бяхте принѣдены едва да искарвате за поминѣтка си, а азъ бръзахъ да ви донесѣ единъ тайнѣ, кой-то азъ самъ знаѣ и коя-то ще ны обогати. Азъ спромахъ кормчія, кой-то испаднахъ днесъ въ тегло и неволѣ, азъ съмъ въ сѣстоианіе да направѣ на Португаліѣ единъ голѣмъ службѣ. Утрѣ щѣ ви прикажѣ това, за кое-то ми е дума-та; тѣмъ вечеръ, уморенъ нѣмамъ мощъ да приказвамъ на дълго, трѣбва да си починѣ.

На зарана Моралець разказа жени си что му минѣло презъ главѣ и отъ что ся забавилъ толкова много врѣмя та си не дойде.

Ты знаешъ, каже ѿ, че азъ излѣзохъ пролѣтъ-тъ на 1417 п ся главихъ кормчія на единъ трѣговскій корабъ, кой-то отплува въ Англіѣ. Единъ вечеръ намѣрихъ ся на сухо край пристанище-то въ Бристоль, тамъ пристѣпи при менѣ единъ младъ Англичанинъ и запалено ми каже:

— Тебе ли выкатъ Иванъ Моралець? Ты кормчія ли си?

и пользовавшиеся отъ мятежи-ти кои-то послѣдовахъ въ царство-то Висиготско, минахъ отъ среща и ѿ превзехъ (711-713 л.). Тѣхнылъ побѣдителенъ походъ бы като едно свѣтило привлечено посреди темноти-ти на тогашно-то варварство. Разсѣхъ въ-редъ науки-ти, словесность-тъ и художества-та, и съ сички-ти вътрешни и вънкашни войны, кои-то разорявахъ това злополучно мѣсто, памятници-ти на благотворительно-то нѣмъ владѣеше

— Така, Г-не мой.

— Хвалихъ ми тя за врядеиъ и опытеиъ чловѣкъ. Пристайиъ ли да закараниъ въ Кадиксъ едииъ бродъ, кой-то съиъ натоварилиъ?

— На драго сръце; азъ всякого съиъ готовъ да бѣдиъ поле-зениъ. Кога щете тръгнете?

— Нощесъ.

— Нощесъ ли! нъ море-то е лоше и вѣтръ-тъ спротивеиъ.

— Ииъиъ нищо; работа-та ми кара да излѣзъ тоя-си-часъ изъ Англіиъ; пристайиъ да ми придружииъ и азъ щъ ти заплатъ царскы.

Толкова едниъ бръзотиъ ако и да ми ся показване не за-вѣра обаче мыслъ за да вы видъ и за да увеличиъ имота, кой-то щяхъ вы допесъ, подкани ми да си поведъ по тоя младиъ момакъ, и да влѣзъ съ него въ брода му, кой-то стояише лѣгилъ на едииъ милъ далѣчь отъ брѣга. Чгомъ окачихме о караба лядиѣ-тъ, съ кой-то на него преишахмы, мы тоя-си-часъ отпустихме кораба. Вѣтръ-тъ духаше отъ кѣдъ юго-юго-западъ, и отъ врѣиъ на врѣиъ бухташе. Едва ся пустихме въ море, и наскоро ся прииждихме да имаме работъ съ платна-та; най-сѣтиъ отпустихме имъ край, и трѣбуваше да бѣгаме отъ врѣиъ-то на кѣдъ да было. Бура-та трая и на другииъ деиъ и доста ни потроши справы-ты на кораба; прѣзъ цѣлы 13 дѣиъ дии мы плувахме на слукъ, губихме ся по пустыиы-ты изъ океана; най сѣтиъ въ 14-ый деиъ заранъ-та прѣдъ очииы ни ся испрѣчи едниъ зеиъ раззеленила и извѣтняла и птици съ лѣскавы пера зехъ да дохождатъ и да кацатъ по врѣхъ мачты-

стоятъ много время. Така, коги-то по-вече-то Европейски страни бяхъ погужены въ невѣжство, науки-ти и художества-та цвѣтахъ между Испански-ти Араби. Но отъ разделение-то на това мѣсто между мнозиыъ Господари, и отъ тѣхни-ты несогласиъ и раздори, Маври-ти ся толкова обезспилихъ, що неможихъ да стоятъ на срѣщъ на непрестании-ти ударения началниковъ Християн-

ты, и животны, непознаты намъ, излѣзохъ изъ горы-ты да ны глядять.

Това Маро, бѣше единъ рай съ всицкы-ты си веселбы! *Машамъ* нашій капетанъ, заповѣда да излѣземъ на сухо, и пръвѣ той слѣзе въ ладіѣхъ-тѣхъ; до него си дръжише едиѣхъ жепѣхъ, кой-то по-прѣди не быхъ видвалъ, зачѣто-то до тогава не бѣ излазпла изъ стаѣхъ-тѣхъ си; ты бѣ слаба и блѣдна и видяше ся като угрыжена и уморена. Сырота жена! нейный животъ бѣше за добруваніе на другы; една дѣтицка любовь, една склонность противъ рѣчива, одна женидба за ентѣресъ, едно увличаніе, едно покушеніе противъ вѣрность-тѣхъ съ клѣтвѣхъ потвържденъ. . . . Горко! и два-та виновника люто заплатихъ за грѣхове-ты си: тѣи умрѣхъ, Маро, немогахъ да избѣгнѣхъ отъ бурѣхъ-тѣхъ и издѣхнѣхъ въ това пусто мѣсто. Пръвѣ жена-та, *Анна-Дорсетъ*, починѣ на слѣдъ нѣколко дни и *Машамъ* ѣхъ послѣди, та и двама-та почивать у оня далечный островъ.

Откакъ ги отрядихме, мы ся пустихме по море; една страшна буря изврѣли кораба ни на Африканскы-ты брѣгове. Половина отъ дружиѣхъ-тѣхъ ся потопихъ, а други-ти заловихъ ся за окръжнѣцы-ты на кораба, и така могохъ да излѣзѣхъ на брѣга, гдѣ-то Маври-ти ны чякахъ. Днесъ само азъ прѣживѣхъ тегло-то отъ робство-то; види ся Богу было угодно да мя запази, какво-то да не остане ненаѣленъ оный островъ, за кой-то азъ познавамъ пѣтя. Той мя е избралъ за да го открьѣхъ на съотчественницы-ты си, та съ ново

скихъ Краљствѣхъ, пзново учрежденихъ въ Испаніѣхъ, и най-сетиѣ ся ограниченихъ въ самага града Гренадѣхъ. Но Фердинандъ-Католикъ, слѣдъ десятигодишнѣхъ войнѣхъ, завладѣ имъ и послѣдно-то сіе окръпленіе (1491 л.) и даде така конецъ на Маврьско-то владѣніе въ Испаніѣхъ, кое-то владѣніе бѣ ся продължило почти осемъ столѣтіи. Тогава една частъ отъ Маври-ты мнѣхъ на А-

едно обладаніе да увеличѣхъ Португалскы-ты владѣнія, да умножѣхъ богатство-то на отечество-то си, и да уздравѣхъ самъ себеси съ едно лѣскаво положеніе, и да станѣхъ прочюхъ до-вѣка.

Иванъ Моралецъ унесено изговори тыя послѣдніи думы и жена му, коя-то испърво мысляше да го задрѣжи, глѣдаше го вече като да управлява единъ корабъ и да открыва, като Марко Павелъ, единъ новъ островъ *Ципанго*.

— Азъ одобрявамъ тоя кроежъ, каже тя, ако и да трѣбва пакъ да ся раздѣлимъ. Това е кроежъ на единъ добъръ отечество-любецъ и на единъ честенъ чловѣкъ; нѣ добръ уверенъ ли си за мѣсто-то, гдѣ-то лѣжи тоя непознатыи островъ?

— Да съмъ увѣренъ ли? отговори Моралецъ, и извлѣче едно листо изъ пазухъ-тъ си; дръждъ, виждъ плана, что съмъ надраскалъ за него. Тука тая точка е нусъ Сагры, гдѣ-то ся намираме сега; на юго-востокъ сѣхъ брѣгове-ти на Барбарійскы-ты дръжавы. Като врьвишь по край тѣхъ, щемъ стигнешъ до устіе-то на единъ малкъ рѣкъ, коѣхъ-то наричатъ *Мюлежъ*; Азъ ѣхъ познавамъ много добръ, защото-то тамъ тѣхъ прокляти варвари обрахъ нашій засѣдательный корабъ. Послѣ! тамъ насрѣщъ камъ западъ глѣдашь тоя кръгъ, что съмъ надраскалъ; той е мой-тъ островъ, островъ-тъ что запознахмъ. Да рѣчемъ сега, че трѣгваме отъ Сагры; като ся опрѣвимъ камъ юго-западъ, щемъ наскокнемъ право на мое-то владаніе.

— По-напрѣдъ, повтори Мара, трѣбува да испросишь едно

фрикъ, а други-ти останѣхъ въ Италиѣхъ гдѣ-то живѣяхъ като добри подданици, и ся упражнявахъ въ промишленски дѣла; по-вече-то даже станѣхъ Хрістіане, поне по видимому. Тѣхъ послѣдніи-ти ся назвахъ Мориски (*Morisicos*). Филиппъ III поощренъ отъ преизящѣ-тъхъ си къмъ Хрістіанство-то ревность, рѣшился да ги истреби. А тѣхъ отъ негови-ти голенія принуждени, по-

прѣдставленіе прѣдъ царя, или по-добрѣ прѣдъ Инфанта, кой-то повече врыши морскы-ты работи.

— Азъ това мысляхъ, и отхождамъ днесъ да ся потрудж да оправжъ едижъ жалбѣ. Скоро дай ми мастилиницѣ-тъ азъ съмъ пльгъ съ вдъхновеніе.

Моралецъ изгуби повече отъ едижъ седмицѣ да съчинява и да прѣписва едижъ жалбѣ подробнѣ; Послѣ ся яви прѣдъ врата-та на твърдинѣ Тернобалъ и попроси да го изведѣтъ прѣдъ Инфанта.

— Невъзможно е, брате, отговори стражарѣ-тъ, надтягнѣлъ отъ много просители. Донъ Хенри науми да даде пльгъ на вси-чкы-тъ.

— Неможе ли поне да му поднесѣ едижъ жалбѣ?

— Не, той явно каза, че нѣма да приема никаквѣ жалбѣ.

Той отъ нѣколко дни на-сѣмъ лѣжи въ постелѣж; лѣкаріе-ти казвать, че ся е разболѣлъ отъ много трудове, отъ много работеніе, та му нарядихъ крайнѣ почивкѣ.

— Е! кому да припадѣжъ?

— На Н. В. Донъ-Ивана въ царскый му дворѣ у Лисабонѣ.

дигнѣхъ ся оружіемъ на Гренадѣ (1571 л.), но быха слѣдъ малко покорени, и више отъ 100,000 бунтовници быхъ изгнани отъ мѣсто-то. Най-послѣ, Филиппъ III, побужденъ отъ истѣ-тъ ревностъ отъ кой-то бѣ и баща му, и сижди изъ Испаніѣмъ осталь-ти Маврѣски жители 1610 л. Близо до едижъ миліонъ Маври мнихъ на Африкѣ, и това бы за Испаніѣмъ една голяма загуба, зашто тѣи составлявахъ най-разумнѣ-тъ и най-трудолюбивѣ-тъ часть отъ жители-ты ѣи. Слѣдъ тѣхно-то отхожданіе, земледѣліе-то падѣ въ най-при-скорбно-то состояніе, и тѣхно-то изгнаніе ся чете вообще за едижъ отъ главны-ты причины на разореніе-то сея земли.

Моралець ся оттегли угрыжень и отхожда та обажда жени си тѣхъ несполукъ.

— Да идѣ въ Лисабонъ, каже той, нѣ пѣть-тъ е длѣтъ а пѣ-ры пѣмаме. Щѣ чякамъ; щѣ ходѣ всякый день да распытвамъ за здравіе-то на царче-то; щѣ ся прилѣпѣ до врата-та на сарая като ловецъ о пушкѣ, а за врѣмя щѣ служѣ у Сѣгры като единъ кормчій.

Вѣрнѣ на тоя скроеный планъ, Моралець вѣтрѣ въ два мѣсяца прѣминуваше повече-то врѣмя отъ деня въ да оправя корабы-ты, коп-то влизахъ въ пристанище-то или коп-то плувахъ по край брѣга. Вечеръ ходяше да пыта за Инфанта, кой-то още неможяше да ся стягне. Стражаріе-ти и слугы-ты въ Тернобалъ, привыкихъли бяхъ вече съ неуморный проситель. Той безъ да имъ открие намѣреніе-то си приказваше имъ неопрѣдѣленно, че ималъ да открие нѣ-коѣхъ си земѣхъ, и пожеже распалено описваше величественны-ты горы, коп-то ѣхъ покрывахъ, тѣмъ му извадили прѣкоръ *Горскый чловѣкъ*. Моралець начиналъ вече да ся отчѣйва, кога единъ заранъ, като ся събудилъ, чѣлъ дѣщеря си да говори нѣкому си на прага:

— Така, Господине, той тука сѣди, нѣ имѣа тѣхъ тѣлѣхъ, коѣхъ-то му придавате. Негого выкатъ, не Донъ Иванъ Моралець, а просто Иванъ Моралець единъ простъ корабленикъ.

— Какъ-тъ да былъ поминокъ-тъ му, Госпоже, отговорилъ чюжде-нецъ-тъ, той е единъ чловѣкъ съ достоинство, почетенъ отъ Инфанта, на кого-то азъ ся явявамъ.

— Добрѣ дошълъ, Господине, извика Иванъ Моралець, и прип-нѣлъ половишъ-обльченъ. Господъ да помилва Донъ Хенриха и да му заплати, че пай сътпѣ смысли своя вѣрный слугѣ! Маро! извика на жени си, отвори едно стѣкло старо вино, и купи малко сламъ за коня на тоя Господинъ. Е! каже като ся обрѣхъ камъ чюжденеца, Инфантъ-тъ оздравѣ, а? и има волюхъ да мя пусти прѣдъ себе?

ІІІСМО VI.

(16 Септемberia 1844)

ЗА ГЛАГОЛЫ-ТЫ.

(Випишъ Ки. II. стр. 32)

такожде и оиѣ глаголи, кои-то въ время Настоящее изъявительнаго Наклоненія неприемать отличительнѣ-тъ имѣ гласнѣ ѣ, На пр.

	Зр-ѣ	Зр-ѣ-ти	Зр-ѣ-хъ
(за)	Пр-ѣ	Пр-ѣ-ти	Пр-ѣ-хъ
(оу)	Мр-ѣ	Мр-ѣ-ти	Мр-ѣ-хъ
	Бол-ѣ	Бол-ѣ-ти	Бол-ѣ-хъ
	Вьрт-ѣ	Вьрт-ѣ-ти	Вьрт-ѣ-хъ и пр.

Отъ все това ся довольно разумѣе, спорядъ образъ-тъ на окончанія-та имѣ въ Неопредѣлено Наклоненіе, и въ время прешедшее Изъявительнаго Наклоненія, глаголи-ти ся раздѣлявать на шесть различны формы, отъ кои-то:

Първа-та не приема никакога никога вставнѣ буквѣ между корень-тъ глагольный конящійся на гласнѣ и речены-ты окончанія ти и хъ;

Втора-та не приема наожеде вставнѣ буквѣ предъ окончаніе-то ти, но приема з или о предъ окончаніе-то хъ; защо-то корень-тъ глагольный ся окончава на согласнѣ.

Третія-та приѣма и предѣ двѣ-ты тыя окончанія слогъ-ть *и*жъ;

Четверта-та приѣма такожде и предѣ двѣ-ти речены окончанія характеристическѣ тѣхъ гласиѣхъ *а* или *ѡ*. Та приѣма такожде за учащательный и повторительный знакъ *и*ува нова, *ува*, *юва*, *ова*, *ѡва*, *ѡва*, *ѡва* и *ѡва*, спорядъ глаголь-ть, кое-то ще каже че, като ся извади отъ тѣхъ преднія-ть слогъ, остава си пакъ речена-та характеристическа гласна *а* на тѣхъзи формѣхъ.

Пята-та приѣма предѣ речены-ты окончанія *ти* и *хѣ* за характеристическѣ гласиѣхъ *и*.

Шеста-та най-послѣ приѣма предѣ тыяжде окончанія характеристическѣ гласиѣхъ *и*.

Но изъ вышеречены-ты примѣри видѣхмы че много глаголи принадлежаще на едиѣхъ формѣхъ, спорядъ иѣкое грамматическо обстоятелство, или спорядъ различныя-ть си представляемый разумъ, прескачють отъ неѣхъ формѣхъ на другѣхъ. Видѣхмы еще че мнозина пакъ други глаголи, зашто имѣхтъ характеристическѣ вставиѣхъ буквѣхъ корень-ть глагольный и речены-ты окончанія *ти* и *хѣ*, принадлежатъ на едиѣхъ отъ четыры-ты послѣдныя формы, а зашто-то имѣхъ нѣмать въ время настоящее, относятся естественно на едиѣхъ отъ двѣ-ты пѣрвы-ты. Не трѣба най-послѣ да забравямы че въ время настоящее Изъявительнаго Наклоненія не памѣрамы въ глаголы-ты такожде шесть различни формы кои-то да соотвѣтствуютъ и да ся срѣщать точно съ показаны-ты шесть формы на прешедше-то время, по само три: *ж* или *и*жъ, *ѣшъ*; *ж* или *и*жъ, *имъ*; *мъ*, *и*мъ. Того ради нужно е да ся расподѣлять речени-ти шесть формы прешедшаго на тыя три формы настоящего вре-

мене, и като положимъ въ Грамматикѣ-тѣ си три само Спряженія основаемы на тыя три формы настоящаго, да покажемъ за всяко едно отъ тѣхъ толкова различны Примѣры Спряженія, колко-то отъ вышеречены-ты шесть формы прошедшаго находимъ да соотвѣтствуютъ и да ся спрягаютъ съ него. Така като внимательно прегледами и въ пълно представимъ ссылки-ты, виждамы че първо-то спряженіе ще имашесть различны Примѣры; второ-то, три; а третье-то само едно. За да сторимъ по іасно слово-то си, предлагамы тука еднѣ всеобщѣ краткѣ таблицѣ на три-ти спряженія съ соотвѣтствующи-ты имъ десять Примѣры касательно само до окончанія-та имъ и безъ коренѣ-тѣ глагольны.

ВСЕОБЩА ТАБЛИЦА СПРЯЖЕНІЙ

НАСТОЯЩЕЕ					ПРЕИДШЕЕ			
Изъяв. Неопр. Дѣспр. Прич. стр.					Изъяв. Прич. дѣй. Дѣспр. Прич. стр.			
I.	1.	-ѣхъ -ѣхъ	-ти	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ
	2.	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ
	3.	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ
	4.	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ
	5.	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ
	6.	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ
II.	1.	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ
	2.	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ
	3.	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ
III.	1.	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ
	2.	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ	-ѣхъ -ѣхъ

Отъ тѣхъ таблицъ ся види явно:

1^о Че глаголи-ти третіаго Спряженія, освенъ время настоящее и преходящее Изъявительнаго Наклоненія, въ вси-ты други времена Наклоненій и причастій имать тыяже окончанія и начертанія кон-то и глаголи-ти първаго или втораго Спряженія, отъ кон-то они ставать. Слѣдовательно за глаголы-ты третіаго спряженія довольно бы было да ся покаже въ Ново-Българскѣ-тѣ Грамматикѣ образъ начертанія само въ время настоящее и преходящее изъявительнаго Наклоненія, а за други-ты имъ начертанія да ся каже че ставать спорядъ речены-ты първо или второ спряженіе.

2^о Че глаголи-ти втораго и третіаго примѣра първаго спряженія, освенъ предокончателны-ты характеристически вставны гласны *а* и *ъ*, имѣюще почти въ сичкы-ты си времена и наклоненія исты-ты окончанія, кон-то имать и глаголи-ти първаго примѣра тогожде спряженія, ако бы да ся соединятъ тыя гласны съ корены-ты имъ като да станѣтъ едно съ нихъ, тогава тѣхъ глаголи кончащеся въ корены-ты си на гласнѣхъ буквѣхъ какъ-то и глаголи-ти първаго примѣра (¹), могли бы да ся начертаватъ много добрѣ по того първаго примѣра, и не бы было потребно да ся покажатъ въ Грамматикѣ-тѣ ни особни примѣри спряженія за нихъ; и въ такъвъ случай примѣри-ти първаго спряженія бы остави само четыри, или даже три, спорядъ що щемъ сегачка да кажемъ за шестия-тъ примѣръ. Но на сіе смаленіе числа примѣровъ има това препятствіе че въ страдателно причастіе глаголи-ти първаго примѣра приемать вставно предъ отличително-то му

(¹) Виж. више стр. 27—28 що рекохмы за глаголы-ты първыя формы, кон-то составляють въ таблицѣ-тѣ първыя-тъ примѣръ първаго спряженія.

окончаніе *из* гласиѣ-тъ *ю*, *коѣ*-то не пріемать глаголи-ти втораго и третіяго примѣра.

3^о Че глаголи-ти шестаго примѣра тогосжде спряженія немять начертаніе за дѣепричастіе и за страдательно причастіе времени настоящаго, защо тѣи, какъ-то выше стр. 30 рекохмы, значать по вече-то единократно и мгновенно дѣйствіе. Того ради, освенъ малко *пѣ*-кон-си кон-то, като *рунѣ*, *врѣснѣ*, *сѣхнѣ*, *жнѣ*, *мѣкнѣ*, *кѣснѣ*, и др. объемятъ въ себѣ разумъ продолжителнаго дѣйствія, на други-ты таѣива глаголы начертаніе-то що показахмы въ таблицѣ-тъ като за время настоящее, употреблява ся паче токмо въ время будущее, на пр: *ѣж* мнѣ, *ѣж* помѣнѣ, *ѣж* плѣнѣ, *ѣж* прилепнѣ, *ѣж* заемнѣ, *ѣж* дернѣ, и проч. ; а время-то настоящее тѣхъ глаголовъ ся начертава по другѣ формѣ, най-паче по примѣръ-тъ третіяго спряженія, на пр: *мнѣнѣмъ*, *помѣнѣмъ*, *плѣнѣмъ*, *прилепѣмъ*, *заемѣмъ*, и проч. Тѣхно-то и настоящее става обаче и по други начертанія, на пр: по първо-то спряженіе първаго примѣра, като *плѣнѣ*, *плѣнѣ*; втораго примѣра, като *дерзѣмъ*, *дерзѣмъ*; пятаго примѣра, като *крадѣ*, *открадѣмъ*; гнѣнѣ, *пѣгнѣнѣ* и по второ-то спряженіе първаго примѣра като *лежѣ*, *лежѣ* (но то быва и отъ *лѣжѣмъ*) и третіяго примѣра като *мѣлѣнѣ*, *мѣлѣнѣ*, *мѣрѣнѣ*, *сѣрѣнѣ*, *пѣрѣ*, *писѣ*, *плѣнѣ*, *плѣнѣ* (отъ *плѣсѣмъ*), и проч.

Слѣдовательно той-зи 6-ый примѣръ ще ползова по вече-то за да ся спрягать и начертаватъ по него *пѣ*-кон-си глаголи само въ време будущее и прешедшее единократнаго и мгновеннаго значенія.

Освенъ това трѣба да забѣлѣжимъ тука върху спряженія-та че:

1^о Има глаголы, кои-то въ время настоящее ся начертавать по третіе-то спряженіе, а въ время будущее и прешедшее, по вторыя-тъ или третія-тъ примѣръ второго спряженія На п. претърпѣваемъ, претърпѣвъ, прѣтърпѣхъ; повелѣваемъ, повелѣвъ, повелѣхъ; употребляемъ, употребивъ, употребихъ; забиваемъ, забивъ, забивихъ; изтѣснѣваемъ, изтѣснѣвъ, изтѣснѣхъ; и проч. Тая неправилность происходитъ отъ то что будущее-то и прешедшее-то тѣхъ глаголовъ ставать отъ други употребимы или неупотребимы настоящи кои-то естествен-но ся начертавать по третіе-то спряженіе. На пр. тѣрпѣвъ, бѣлѣвъ, трѣбѣвъ, клѣбѣвъ, тѣснѣвъ, и проч.

2^о Има такожде глаголы, кои-то въ время настоящее начертаваются по третіе-то спряженіе, а въ время будущее и прешедшее, по първо-то спряженіе първаго примѣра на пр: чѣвимъ, чѣвъ, чѣхъ; чѣбамъ, чѣвъ, чѣхъ, и пр; или втораго примѣра на пр: испытываемъ, испытывъ, испытывихъ, и пр. или третіяго примѣра, на пр: разучиваемъ, разучивъ, разучивихъ; чѣрѣваемъ, чѣрѣвъ, чѣрѣхъ, и проч. или четвертаго примѣра, на пр: написываемъ, написывъ, написывихъ; назобываемъ, назобывъ, назобывихъ, и проч. или пятаго примѣра на пр: спасаемъ, спасаъ, спасахъ; погребываемъ, погребывъ, погребывихъ; почитамъ, почитѣвъ, почитѣхъ; обла-чамъ, облачѣвъ, облачѣхъ; дабамъ, дадѣвъ (дамъ), дадохъ; издѣ-дамъ, издѣдѣвъ, издѣдохъ; забодамъ, забодѣвъ, забодѣхъ, и пр. или шестаго примѣра на пр: минываемъ, минывъ, минывихъ; заеамъ, заемѣвъ, заемѣхъ и проч.

3^о Има глаголи, кои-то принадлежаще кореномъ на вто-рѣ-тѣ формѣ, и на пятыя-тъ примѣръ първаго спряже-нія, обаче ся начертавать въ время настоящее или бу-дущее по той-зи примѣръ, и въ время прешедшее, въ

неопредѣлено Наклоненіе, и въ причастія-та по вторыя-ть примѣръ второго спряженія. Тѣмъ сѣмъ наипаче онѣмъ, на кои-то корень-тъ сѣмъ окончава на р. на пр:

(оу) мрѣ, мрѣти, мрѣщѣ, -рѣхѣ, -рѣлѣ.

мрѣшь,

(прос) трѣ, -рѣти, -рѣщѣ, -рѣхѣ, -рѣлѣ.

трѣшь,

(по) жрѣ, -рѣти, -рѣщѣ, -рѣхѣ, -рѣлѣ.

жрѣшь,

(оу) прѣ, -рѣти, -рѣщѣ, -рѣхѣ, -рѣлѣ.

4^о Най-послѣ глаголи-ти такожде вторыя формы и пятого примѣра първаго спряженія, на кои-то корень-тъ сѣмъ окончава на д или т, и кои-то въ неопредѣлено на-клоненіе проявляють това слово д или т на с, какъ-то выше (') рекохмы, въ дѣйствително причастіе време-прешедшаго съвсѣмъ исхвърлятъ тожде слово. На пр.

велѣ вмѣсто ведлѣ. (отъ ведѣ, ведохѣ)

далѣ « дадлѣ. (отъ дадѣ, дадохѣ)

былѣ « былдлѣ. (отъ быдѣ, быдохѣ)

ылѣ « ьадлѣ. (отъ ьадѣ, ьадохѣ)

плелѣ « плетлѣ. (отъ плетѣ, плетохѣ)

челѣ « четлѣ. (отъ четѣ, четохѣ)

(по) раслѣ « растлѣ (отъ растѣ, растохѣ)

Върху спряженія-та има и много други назначенія да сѣмъ покажатъ; но азъ немамъ намѣреніе да правѣмъ тука Грамматикѣ, и оставяющъ тѣмъ длѣжностъ на Грамматикописатели-ти, мнѣмъ на друго слово касателно до правописаніе-то глагольное въ различни-ты имѣ числа и лица.

II

О. Неофутъ укорява поныя, кои-то не пицхтъ като него първо-то множественно лице на глаголы-ты имаме, дѹмаме, мыканіе, сме, и пр. но го пицхтъ имамы, дѹмамы, мысанамы, самы, и пр. сврѣчь пицхтъ; каже, « вмѣсто ѣ, ы, декато не му е мѣсто-то; и за това крѣпятся и подтверждаватъ, защо въ Словенскы-те глаголы вѣмы, жмы, имамы, есмы, и пр., понеже стои ы, за то и они пицхтъ ы. Но тѣи глаголи са въ Славенскія-тъ языкъ неправилини, а отъ неправилно-то нешто може ли да буде правилно? » (¹) Срамъ ми е напистинѣ да гледамъ отъ О. Неофута толкова слабо и безосновно кореніе, и отъ Г-на Априлова толкова неразсѣдно подражаніе, защо и той съ сичко-то си ученіе така пише: да прндѹмаме, имаме, чакаме, помыслиме, сме (²). Азъ мисля че не е голѣма мъжа да имъ ся докаже и тукъ че съ въ голѣмо заблужденіе.

(¹) О. Неоф. Базг. Грамм. стр. 28.

(²) Април. Българс. Книж. стр. 14, 17, 18, 20, 28.

БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ПЪСНИ,

сѣбрани

отъ

Ивана В. Драгоса Ямболанина.

V.

Посгодила ми се е младъ Стефанъ,
Младъ Стефанъ иладо уйиче (войниче).
За Доляно-то момиче.
Дона ми клѣта вдовица,
Дона ми чюдна болярка.
Като свадба-та прѣближи,
Дона за Стефана проводи,
Гдѣ да е Стефанъ да доди,
Пѣщичко щѣ да му говорѣмъ,
И Стефанъ стана отиде.
Дона Сисфану думаше:
Стефане! зетько Стефане!,
Кога свадбѣ-тъ заправишь,
Цари за кума калѣсай,
И Везиря за подкума,
Сѣсъ деветъ сѣла сватовѣ,
Сѣсъ девятдѣсятъ (села) кумовѣ.
Туку си сыноко не калесвай,
Уйча си сыноко Страшила,
Страшила страшна воевода,
И чича си сыноко Севила,
Чи тый сѣх хора пѣши,
Пѣши и размиреши,
Свадбѣ-тъ ни ще размирѣтъ.
И Стефанъ си стана отиде,
Право при уйка си Страшила,
Страшила страшна воевода,
И при чича си Севила,
И пѣзъ правичко приказа,

Какво му Дона хортува.
тый на Стефана думахъ:
Стефане! чѣдо сестряно,
Сестряно още братово,
Иди си царя за кума калесай,
И Везири за подкума,
Съ девять сѣла сватовы,
И девятдѣсятъ (сѣлъ) кумовы,
И си свадбѣ-тъж заправи,
Ный ше отвѣиъ да стоимъ.
Дона с кѣтъж вдовицѣ,
Дона с хитрѣж хитрицѣ,
Тя ше да те изиграе.
И Стефанъ стана Стефане
Царя си кума калеса,
И Везири за подкума,
Тежка е свадбѣ поидигналъ,
Съсъ девять сѣла сватовы,
Съ доветдѣсятъ кумовы,
И сѣж за булкѣ отишло.
Чи излезе Дона вдовица,
Дона вдовица,
Хитра хитрица,
Та си кумовы думаше,
Кумови още сватови;
Азъ имамъ момы дуръ двѣ,
Една-та ми е сѣща рождениѣж;
А втора-та ми е робинѣж,
И имамъ мечкѣ шравинѣж,
Ако мечкѣ-тъж навийте,
Рожбѣ ми рождениѣж земете,
Ако ли вы мечка-та навис,
Азъ шж вы робинѣж придамъ.
Какъ Дона тейзи издума,
Царя се запря и Везири,
А горѣ на доду погледнаха
А оглѣднахъ и выкомъ извикахъ:
Ама ли момци юнацы,
Мечкѣ-тъж да навийтъ

Да се посрамели не върнемъ
Но никой се никакъ не пае,
Съсь мечка-та да се поборе.
Стефанъ си съзиди роняше,
Още се Богу моляше,
И выкомъ гыкаше
На уйча си Страшица
И чичаси Севила:
Гдѣ да ен уйчо да додешъ,
Уйчоло! уйчо Страшице!
Страшице! страшна войводо!
И ты чичо Севиле!
Догдѣ си Стефанъ издума,
Емо и Страшилъ че доде,
Страшилъ още Севилъ
И Стефану думахъ:
Кажи ны сылко кажи ны
Гдѣ е тѣйзи мечкъ шравница
Гдѣ е тѣзъ клетъ вдовица.
Та чи се двама-та спуснахъ
На царя крака цалуватъ,
Чи въ Дониини отиватъ,
Страшилъ мечка-та олави,
И ѿ уста-тъ раздира,
Севилъ Дона олави
Въ задня-та стал отива,
Стефанъ си булкѣ-тъ зема,
И се съсь ней венчава.
*(Слушана отъ П. Йордана Куцукхорска-
го Иконома, въ Сивенъ.)*

VI.

Куковица купле,
Подъ зелена бука,
Уйинце се пише,
Но Стамбола да върба,
На се соберилъ,

Непразднице села.
На Альо се пише,
За старж планинж.
По айлажкъ имь дава,
Четырестотинъ гроша,
Па шо се собрали,
Всѣ зуды млада,
Млада не женати,
Па се дума Альо,
Альо млада войвода;
Ахъ море Кмето!
Кмето! младъ байрактаръ,
Ха си върви Кмето!
Па турски бѣлий изворъ,
Да заземешъ за ни джепане.
Па се върви Кмето,
Кмето младъ байрактаръ.
Па шо си довтаса,
урски бѣлий изворъ.
За земе си Кмето,
За ни, за джепане.
Едно рано рано,
Бре пиеки ми ниша, (пищелки пищятъ)
Бре момы ми поя,
Бре моми ми поя,
моми клисурчанкы.
Па си дума Альо
Альо млада войвода:
Вадите пожове,
Подните харари,
И чепгелъ фесовы,
цѣнгелъ фесовы
Сребренны пищовы.
Сребренны пищовы,
Триста кеси пары.

*(Слушана отъ нѣкого си Мехме-
да Арнаутина въ Ямболъ.)*

Охременна лѣтопись.

— 0 —

Въ послѣднѣхъ-тѣ Книжкѣхъ казахмы какъ Сърбска-та народна скупщина свали отъ престолѣ-тѣ князя Александра Кара-Георгиевича, и избра на негово мѣсто предняго князя Сърбскаго Милоша Обреновича, кой-то ся и отъ Н. В. милостиваго царя нашего съ ферманомъ подтвърди. Спорядъ той-зи случай мыслимъ че неше сторимъ злѣ да представимъ днесъ тука и нѣкон історически извѣстія за того новаго князя Сърбскаго.

Знайно е че слѣдъ страшихъ-тѣ битвѣхъ коя-то станѣ въ лѣто 1389 Іунія 15 на Коссово поле въ предѣлы-ты Сърби и Босни, Сърби-ти ся ствершено разбихъ съ тогдашняго Князя своего Лазара, и останахъ тогази покорени и подвласны на Отоманско-то царство даже до мѣсеца Октовріа 1806, кога-то като ся подигихъ заради Јаничарскы-ты обиды Высока-та Порта благоизволи да имъ постави пакъ съ царски ферманъ Князь тогдашняго имъ начальника Черный (Кара) Георгіа, и имъ даде правдинѣ да ся управляютъ сами подъ началство-то на той-зи Князь, съ условіе да плащатъ на Царство-то еднѣ повсегодишнѣ данѣ, и Бѣлградска-та крѣпость да бѣде въ рѣцѣ-ты и въ владѣніе-то на еднѣ царскѣ стражѣ.

Но въ л. 1809, кога-то царство-то имаше войнѣ съ Русы-

ты, Кара-Георги забрави свои-ты къмъ него дължности, и ся прехвърли отъ къмъ-то Руси-ты, на кои-то хванъ и войиственнѡ да помага. Честь-та му помогнъ въ л. 1810, и царско-то Правителство му предложи миръ; но той, разгордився, не рачи безъ Руси-ты да ся премири съ свои-ты благодѣтели, и станъ причинъ и самъ Княжество-то си да загуби, и на отечество-то си зло да направи: защо Руси-ти сторихъ миръ съ Портж-тж подписавше трактатъ-тъ Букурещскій по Маѣ 1812 л. безъ да положатъ въ него никакво защитително условіе за Сърбы-ты; а Порта-та проводи насрѣщъ имъ войскъ, коя-то осади Нѣготинъ, и мишъ Моравъ предъ очи-ты Черни-Георгиевы, кой-то не само не можѣ да ѣ ся упрѣ, но слѣдъ мажко отчаявѣя, остави мѣсто-то на 3 Октомвріа 1813, и побѣгнъ презъ Дунавъ-тъ съ сѣкровища-та си на Семлинъ, а отъ тамъ на Хотимъ въ Бессарабія.

Между това други единъ юнакъ, Милошъ Обреновичъ, бѣ ся показалъ въ Сърбы-ты. Родився на 1780 л. отъ одного селача земледѣльца въ Окружіе-то Уйче, той ся отличѣ съ храбрость-тж си юще въ 1804 л., кога-то и станъ войиственъ начальникъ на окружія-та Радникъ, Уйче, и Пресега, и послѣ, като побѣгнъ Черни-Георги, бы подтвржденъ въ това началство и отъ самага Великаго Везиря Хурши-Пашъ, и съ свое-то удивително искусство можѣ да привлече къ себѣ прѣятелство-то на Портж-тж, и увѣреніе-то на Сърбы-ты. Дѣйствително, слѣдъ велико-то Сърбско возстаніе на 1815 и 1816 л., (отъ кое-то Черни-Георги надѣжщия да ся воспользова, дойде еи отъ Хотимъ, но бы предаденъ и убитъ като спѣше,) единъ соборъ, составленный на 6 Ноемв. 1817 отъ окружны-ты Сърбскы Князовы и отъ Владицы-ты, избра и провозгласи Милоша Обреновича Князь Сърбскы съ право наслѣдства, и това негово избраніе и провозглашеніе ся поднови такожде десять годины послѣ на 1827 отъ единъ всенароденъ соборъ на-

зывается *скупщиня*. Най-сетѣ и сама Высока-та Порта, спорядъ условія-та на Адрианополскія-тъ трактатъ съ Русіѣ (7/11 Септемвріа 1829), съ царскы Султанъ-Махмудовъ Хати-Шерифъ, признавшия самозаконно-то правленіе на Сърбіѣ, подтверди Милоша за Князь Сърбскы съ право наследства въ челядь-тъ му, и му повѣри правленіе-то на внутренны-ты Сърбскы дѣла согласно съ соборъ-тъ на Сърбскы-ты старѣйшины. Той Хати-Шерифъ полагаше и основаніе-то на едно обширно и свободно правленіе, което приличаше на свободенъ народъ.

Но слѣдъ нѣколко години една голѣма вражда ся показа почти явно между Князя Милоша и Князя Вучика, ветхаго народоначальника, кой-то ся жаловаше насрѣщъ му за некоя-си неправда що му Милошъ сторилъ. На 1835 Милошъ събра въ Крагуевацъ единъ народнъ скупщинъ, и ѣ чете единъ много свободенъ *уставъ*, съ кого-то онъ подаряваше Сърбіѣ, и кой-то даваше на Сърбско-то Правителство нѣкой-си демократическы видъ, и устроеніе много свободно: на примѣръ, княжеска-та властъ и вси-ти правителственн тѣла бѣхъ подчинени на скупщинъ-тъ, коя-то требоваше да ся събира дваждѣ на годинъ-тъ. Высока-та Порта, смутившися праведно отъ бѣдственныя-тъ той-зы уставъ, повелъ Князю Милошу да го дигне, и го призова да дойде на Цариградъ. Милошъ послуша, и бы пріятъ отъ Султанъ-Махмуда много честно и учтиво. Обаче требоваше да ся промѣни той уставъ, кой-то бѣ умрѣлъ чтомъ ся родилъ и съ помощь-тъ на Сърбскы представители хванъ въ Цариградъ да ся прави единъ новъ. Много затрудненія ся показахъ въ негово-то сочиненіе. Милошъ искаше да могатъ да ся промѣнуватъ членове-ти на Совѣтъ-тъ, кой-то щеше да замѣни скупщинъ-тъ, а други гы нщяхъ непромѣняемы, и слѣдовательно отъ Князя-тъ независимы и отъ него нѣкакъ-си погорны. Това послѣднѣо мнѣніе преодолъ, и на 12/21 Декемвріа 1838

издадесе единъ Хатишерифъ, кой-то и до нынѣ държи мѣсто устава за Сърби-ти.

Той-зи Хати-Шерифъ, много свободливъ и благодѣтеленъ, подтверждаваше сички-ты начала на едно добро правителство. Провозгласяваше че сички-ти жители сж равни предъ законъ-тъ, че лица-ти и имѣнія-та сж нерушими и неповредими, че търговія-та е свободна за сички-ты, диганіе аугарин-ты, и учреждаваше ъвно Іепархіѣ-тѣ правителстениѣ, и сѣдебнѣ. Сохраняваше наслѣдство въ челядь-тѣ Князя Милоша, но установляваше и единъ Совѣтъ отъ членовы непромѣняемы. Тѣ членовы, числомъ седемнадесять, не можахъ да ся извадятъ отъ службѣ-тѣ си, освенъ съ позволеніе на Высокѣ-тѣ Портѣ и то ако бы сторили нѣщо противу мѣстны-ты законы и установленія; и дѣла-та на таковыя-тъ Совѣтъ бѣхъ, да разгледва и сѣди различны-ты прошенія и тяжбы или распри; да опредѣлява заплаты-ты на вси чиновницы и служители, какъ-то и да поставя, ако сж потребни, новы служители; да прави годишныѣ-тѣ предсмѣткѣ на доходы-ты и разноску-ты; да опредѣлява и да расхвърля даноцы-ты; да разисква и полага законы-ты, отъ кои-то ни единъ не може да стане безъ негово соизволеніе; да прегледава повсегодишно смѣткы-ты и дѣянія-та правителскы на тронѣ-тѣ Понечители (внутренныхъ, пѣнязныхъ и сѣдебныхъ дѣлъ) кои-то ще ся избиратъ и поставятъ отъ Князь-тъ.

Той Совѣтъ замѣняваше рѣшително скупщины-ты, кои-то обаче по-сетнѣ пакъ хваняхъ да ставатъ. Негова-та власть превосхождаше Княжескѣ-тѣ, и понеже въ него влязохъ Милошеви-ти неприатели, кои-то онъ не можи да не приѣмне, показася сѣдѣть малко между него и Совѣтъ-тъ една распра, отъ коѣ-то най-сетнѣ послѣдова и паденіе-то му. Дѣйствително Совѣтници-ти имахъ всякъ силѣ да пре-

пятствувать сички-ты му дѣянїя, и да препънѹвать испълненїе-то на Княжескѣ-тѣ му власти; того ради и не може да излѣзе, съ тѣхъ на главѣ, и по Маїа на 1839 дрънїе на Семлишъ и нѣкъ дойде пакъ на Бѣградъ. Но Совѣтъ-тъ даде военикъ-тѣ пълномощнѣ власть на Вучики най-големѣ-тѣ му неприятели, и Милошъ ся видѣ принужденъ на 4. Іунїа 1839, да си даде оставкѣ тѣ въ полѣхъ първороднаго сына своего Милана, кой-то и станѣ Князь. Но слѣдъ двѣ недѣли Милошъ раскаявся протестова противу оставкѣ-тѣ си, и отъ тога отиде и съдѣ кое въ Влашко кое въ Австрія, и казватъ че тогава юще положиѣ въ Виенскѣ-тѣ банкѣ около 100 милїона гроша.

Между това не ся миѣхѣ выше отъ три недѣли, и новѣ-тѣ Сърбскы Князь Миланъ укрѣ отъ чаклѣсть (веремъ), кое-то даде поводъ на Милоша да протестува отнова противу оставкѣ-тѣ си; но Сърби-ти не ся унашихѣ ни отъ новѣ-тѣ му той-зи протестъ, и вторѣ-тѣ неговъ сынъ Миканъ наслѣди брату си, дойде на Цариградъ, и прїя отъ Н. В. нашего милостиваго царя Султанъ-Абдул-Меджида потвържденїе-то си на княжество-то и степенъ *люшпрскы*.

Но не знамъ какъ и той не може да ся закрѣпи за престолъ-тѣ выше отъ три години, и на 3/4 Септемвриа 1842 една скупщина, составяемая по-вече-то отъ неприятели на Обреновичевѣ-тѣ челядъ, провъзгласи паденїе-то на тѣ-зи челядъ, и избра за Князь Сърбскы Александра Кара-Георгіевича, сына выше-помянутаго Черны-Георгіа, кой-то, родився на 1806 л., бѣ тога-зи адъютантинъ Князя Миканѣ. Негово-то избранїе ако и да ся потвърди отъ Високѣ-тѣ Портѣ, бы подвержено сумнѣнїю отъ странѣ Россійскаго покойнаго Императора Николая Павловича какъ то ужъ че не станѣло по закону, и затова ся рѣши да стане ново избранїе. Но Сърби-ти събрѣвшеся на новѣ скупщинѣ на 3/4 І-

жніа 1843, избрахъ пакъ за свой Князь тогожде Александра Ка-
ра-Георгіевича, кой-то и подтвержденъ бывъ рѣшительно по закону
съ царскы Хати-шерифъ, останахъ Князь цѣлы 15 години и половина,
догдѣ, пришедъ въ іавиѣ враждѣ съ Совѣтница-ти, кои-то почти
сякога му правяхъ противности, и отъ кои-то пѣкои-си ланѣ бы-
хъ отъ него укорени, запрѣни, посадени, като че правили навѣтъ
противу живогъ-тъ му, видѣ и той себи-си изверженъ отъ послѣ-
днѣхъ Сърбскѣхъ скупщинѣхъ, и принужденъ да поиде да живѣе съ че-
лдь-тъ си на чуждѣ земѣхъ, какво-то бѣ сторилъ преди него и ше-
нѣшній-тъ му благополучный наслѣдникъ Князь Милошъ Обреновичъ.
Така неостоянна е чистъ-та и незнаена е бѣдущность-та всяка-
го чловѣка на той-зи свѣтъ.

Сега ся пытагъ естествено пѣкой-си, дали ще можѣ
Милошъ, съ своя-тъ извѣстный владѣтеленъ и господственъ ха-
рактеръ, да угодн по-добрь отъ напредъ Сърбскому народу и
особенно да ся помине пріятно съ народны-ты скупщины, кои-
то, ако бы да влѣзе въ дѣйстѣе законъ-тъ кого-то нарочно
е положила за тѣхъ нынѣшня-та скупщина, не щѣтъ да сѣ
вече какво-то предни-ты безчинно отъ всякѣхъ нахѣхъ людѣ на
меѣданѣ-тъ събираемы, но щѣтъ да ся съставляватъ; какво-то
и днешня-та, отъ лица по нарочны правила отъ народъ-тъ из-
бираемы и като истинни народны представители на съборъ про-
важдаемы, между кои-то нема сумнѣніе че ще ся намѣрятъ дово-
лни, кои-то сѣ ся учили въ Віениѣ, въ Хейдербергъ, въ Парисъ,
и по други мѣста у Европѣхъ, и кои-то слѣдовательно знайтъ
начала-та и правила-та на народно-то право. Вышерсчєны-тъ
законъ за скупщины-ты Сърбскы ся съставлява, какъ-то ише
Пещка-та газета *Lloyd*, отъ слѣдующы-ты началны правила:
» Скупщина-та ще ся събира повсєгодишно въ столицѣ-тъ по
« праздникъ-тъ рожества Богородицы. Кой-то бы ся сопроти-

« вилъ на свободно и законно-то обявленіе на скупщиясь-ты
« щенія, трѣба да ся почита за предатель на народъ-тъ. Никой
« законъ не може да ся положи или претвори безъ нейно-то
« соизволеніе. Та има право да иска разваленіе-то на оня законы,
« кои-то были противни на народнѣ-тъ полезность.

« Сърбія не може, безъ соизволеніе-то на скупщиясь-тъ, да
« си заемне пари или да стори кое-годъ политическо дѣяніе. Та
« може да обвини и постави под сѣдъ копечители-ты. Всякій Сър-
« бинъ, достигъ 30 години възраст и непорочно поведеніе може
« да ся избере членъ за скупщиясь-тъ.»

Было то какве было, Князь Милошъ, заедно съ царскаго ме-
емурина, хиралай Мустафа бей кой-то му занесе отъ тука цар-
скія-тъ берать, и съ Сърбеки-ты до него проведены лица, до-
шелъ уже прѣзъ Виеннѣ на Българѣ, гдѣ-то го посрѣщили и при-
яли всенародно съ великы почести, и него дель предъ сичкы-ты
власти, чиновники и служители и предъ много множество народъ,
челъ му ся ферманъ-тъ отъ царскаго комиссара Кабули ефеиди
и той-часъ въспріялъ управленіе-то на дѣла-та. Богъ да му е на
помощь.

Между това дойде извѣстіе че, не знамъ за кояъ причинѣ
Сърбскій Митрополитъ си далъ оставка-тъ, и слѣдовательно епи-
скопи-ти Шибатскій, Неготинскій и Уйческій ся предлагали
кандидати за да му наслѣдять въ това высоко духовно достоин-
ство, аче да видимъ кой ще да улучи.

Въ послѣднѣ-тъ Книжкѣ казахмы какъ печаянно бѣ ся п-
збралъ за Князь Молдавскій Г-пъ Александръ Куза, мѣжъ отъ
пай должы-ты бояры, кога-то общо-то мнѣніе бѣ, че ще ся избе-
ре князь Михаилъ Стурза, или поне други като него отъ пер-
вы-ты бояры. За това избраніе мы тогава немахмы юще потре-
бны-ты подробности. А сега ся потщавамы да изложимъ тука
слѣдующы-ты извѣстія, кои-то Австрійска-та газета Ost-Deutsche
Post описва отъ ¹/₁₇ Іаннуаріа.

На 4-е, засѣданіе-то на соборъ-тъ было много мѣтно и за-
нимательно. Слѣдъ много распри, кандидатство-то на Григоріа
Стурдза (сына Михаила Стурдза, называемаго *Мухлис-паша*)
положившееся на гласовы, стхвършилося отъ 35 гласовы сръчно
19. На противъ, предложеніе-то да се вмѣсти въ записъ-тъ на
кандидаты-ты Александръ Куза, привременный начальникъ войн-
ства, было пріято съ восклицаніемъ отъ събздъ. Като неудачнѣ
така Григорій Стурдза, неговни-тъ тарафъ ся согласилъ съ дру-
гн-ти, кон-то искали соединеніе-то на двѣ-ти княжества, и кон-то
предложили въ съборъ-тъ да се рѣшиче, кой-то ся избере за князь.
трьба да ся закълне че ще ся мѣни всякимъ образомъ за со-
единеніе-то на двѣ-ти княжества подъ единъ чуждеземный Госпо-
дарь. А наутре $\frac{5}{17}$, като ся свикалъ пакъ Соборъ-тъ подъ пред-
сѣдательство-то на Митрополитъ-тъ, отъ 64 членови, събралися
только 49, кон-то като ся заклели на Евангеліе-то единъ по единъ
да избератъ князь-тъ ужъ съби сперядъ свободѣ-тъ си воля.
безъ никакое насиліе, и безъ никакой личнѣ полезность, избрали
еси единогласно за князь управитель Молдавіи Г-на Александра
Куза, когото слѣдовательно провозгласили и препознали сички-ти, и
извѣстили совершеніе-то на тоза дѣло съ звѣщеніе на камбани-ти
и съ гирмежъ на топови-ти. Александръ Куза, кой-то былъ по-
напредъ подписалъ обѣщательно писмо да си даде оставка-тъ въ
полжъ на единъ чуждеземень Господарь, ако бы да стане соеди-
неніе-то на двѣ-ти Княжества, далъ клетвъ че ще упази уставъ-
тъ и ще управлява въ общъ полжъ и благополучіе на народъ-тъ
и на соединени-ти княжества, и послѣ отишълъ заедно съ Соборъ-
тъ на Господарския-тъ домъ, гдѣ-то сѣдѣлъ на престолъ-тъ Кня-
жеский, и пріиалъ честитенія-та на сички-ти служители и началь-
ны. Каймакамія-та му предала тогава изложеніе-то си за текущи-
ти дѣла, и юзди-ти на правительство-то.

На това отгорѣ Князь Куза нареклъ свои-ти Попечители, и составилъ порядно-то Правителство. Предни-ти Господари земали по 90,000 желтици заплатъ на годишъ-тъ, томузи Соборъ-тъ рѣшилъ да даде 60,000, а той ся възблагодарилъ само съ 30,000, кое-то прави много честь на Князь Куза.

Между това една пятичесна Епітропія ся проводи и дойде тука отъ Іанъза да иска подтвърженіе-то му отъ Высокъ-тъ Портъ. Но догдъ та достигне на Цариградъ, дойде отъ Букорешъ извѣстіе че избраніе-то Княжеско станъло и тамъ на 24 сего мѣсяца, а вмѣсто да ся избере единъ отъ многочисленни-ти ония Влашки кандидати, избранъ нечаянно и единогласно отъ сичкия-тъ Соборъ пакъ Князь Молдавскій Г-нъ Александръ Куза!

Това извѣстіе удиви и смути праведно Высокъ-тъ Портъ, и сичко-то тука дипломатическо тѣло, защо това избраніе е явно противно на законъ-тъ кого-то Париска-та конференція бѣ сочинила на⁷/₁₉ послѣдняго Августа, и спорядъ кого-то Влахо-Молдавски-ти Господари трѣбуване да сѣ двама, а сѣ речено-то Влашко избраніе става само единъ ! Слѣдъ потребно-то си совѣтованіе, Порто-та ся рѣши да иска сиканіе-то на единъ новъ нарочнъ Конференцій на Парисъ, коя-то да прегледа правилность-тъ или неправилность-тъ и на двѣ-ти Влахо-Молдавски избранія, и да рѣши за тѣхъ согласно съ трактатъ-тъ и съ конференцій-тъ Париски. Това предложеніе на Црско-то наше правителство ся отпрати телеграфически чрезъ тукашни-ти Посланици на шесть-тъ подписавшія ихъ Дрежавни Сили, и не ся забави да дойде пакъ телеграфически, отвѣтъ какъ сѣ сички-ти съгласни на това, и така, за нейнъ въ новъ-тъ Конференцій представителъ, Порто-та нареди своего въ Лондръ отличнаго Посланика Г-на Костака Мусура зетѣ единороднаго нашего Князя Стефана Вогорида. Слѣдователно даде отвѣтъ на вышереченъ-тъ Молдавскъ епітропій че, додѣ не стане Конференція-та, не ще може да имъ отговори за онова що сѣ дошли да искатъ.

До гдѣ видимъ-що ще да рѣши Конференція-та, мыслимъ че не ще сторимъ злѣ да дадемъ тука на наши-ти читатели нѣкой живиописателни свѣденія за той-зи такъ общензбранный Влахо-Молдавски Князь. Тѣхъ свѣденія мы засемаы отъ французкыя-тъ *франкфортскій Вѣстникъ* 31-го Іаннуаріа (н. л.).

« Новыя-тъ той Господарь Куза, кому-то имя-то е было до нынѣ доста неизвѣстно, и кой-то днесъ е на 37 или 38 години, родился е отъ отца Молдованина а отъ майкѣ Гръкинѣ; но ако и сынъ Гръкинскы, той не само не любѣ Гръцы-ты, но ты и мрази. Учился е въ Парисъ, въ училище-то Станиславско и пріялъ участіе въ Молдовскыя-тъ мятежъ на 1848 л. Принудився тогава да излѣзе изъ отечество-то си, преминѣ нѣколко, время на Віенѣ, догдѣ ся улесни пакъ послѣ да ся завърне на Молдовѣ. Негово-то свободолюбіе го показа тогдашнему князю Григорію Гикѣ, кой-то, какъ-то сѣки знае, въ послѣдньо-то время своего правленія бѣ ся хвърлилъ тѣломъ и душею въ соединистическы-ты мечтанія. Той князь го постави управитель на Попечительство-то вътрешныхъ дѣлъ, но не можи да сѣди выше отъ шесть мѣсеца на тѣ-зи службѣ, защо политически и управителни-ти му достоинства не ся уравнивахъ съ свободолюбіе-то и съ доброжеланіе-то му, и сичко-то усердіе на пріятелѣ-ты му не можи да го подпрѣ. Така той ся загуби отъ политическыя-тъ оризонты даже до каймаканство-то князевича Николака Вогорида, кой-то го постави Исправникъ на Галацѣ а послѣ му даде и степенъ войнскы перво *подназьстника* а сетѣ и *мажора*. Между това настанѣ прочюто-то дѣло на избранія-та, станѣ то работа Европейска, и Г-нѣ Куза, забравивъ все що бѣ длѣженъ князевичю Вогориду, и помнящъ само че быль соединистъ, обнароди въ вѣстницы-ты едно протсетво

обыкновеніе насрѣща му, кое-то, ако помнѣхъ добръ, има честь да ся вѣстѣи даже и въ Французскыя-тъ вѣстникъ Мониторъ. Спорядъ тога Г-нъ Куза си загуби службѣ-тъ, и бы замѣненъ въ Галацко-то исправничество отъ князи Мурузи, кой-то направи много добры работы въ той-зи градъ. Обаче Г-нъ Куза ся угыни сѣдъ малко за тѣ-зи пагубѣ, избранъ бывъ за членъ *парочнаго Дивана*. Въ сички-ты Диванскы рѣшенія той даваше гласъ все за най-крайны и неумѣренны мѣрки, показася непріятель на Турціи и Австріи, и иска да ся дигне данокъ-тъ що я дава на Высокъ-тъ Портъ, да ся приложатъ на Молдова Дунавски-ти устія, да ся соединятъ двѣ-тъ княжества, и да стануть независимы, и прочь. и прочь.

Слѣдъ затворъ-тъ Диванскый отиде на Парисъ за нѣколко время, а послѣ ся завърнѣ пакъ на Іашъ, гдѣ-то положи всяко стараніе за да ся премири съ Каймакъ-тъ Князевича Н Богорида, кой-то, естествомъ добръ и благоволенъ, забрави що бѣ ся минѣло, даде му пакъ свое-то пріятелство, и го назва първо Полковникъ на войнство-то, а послѣ и Генераль-Намѣстникъ Хатмана Георгіа Гика. Напоконъ като престанѣ Каймакамъ-тъ и ся нареди тремажна-та Каймакамія, та промѣни сички-ти вѣтхи полечители, и бы охотно даде хатманство-то на Куза, ако не бы ся бояла да учини големи негодованія, защо Куза беше юще новъ въ войнство-то. Обаче, ако не именно а то вещественно та му даде почти сички-ти дѣлжности на хатманскыя-тъ степенъ, и ся подпрѣ на неговѣ-тъ дѣйстви-телихъ помощъ за исполненіе на сички-ти мѣрки кои-то та пріи за послѣднѣ-ти избранія... избранія-та станѣхъ, и полковникъ-тъ Куза пріи награды-тъ на свои-ти трудови и услуги, избранъ бывъ, какъ-то знаемъ, Князь Молдавіи. Щели ся подтверди това негово избраніе? видѣ-щемъ: сега толкова само казвамы че, спорядъ Париско-то съглашеніе, кой-то ще да ся избере Князь, трѣба да докаже че има по :

всегодишенъ доходъ 3000 жьтныцы, и да е ималъ публичнѣх службъ прѣзь цѣлы десять годины, или да е былъ членъ отъ Соборы-ты Княжественни. А, какво-то казвать, Г-нъ Куза нѣма по-вече отъ 500 жьтныцы доходъ на годинѣх-тѣх, служилъ е по-малко отъ четири годины, и не е былъ членъ оъзень отъ *парочия-тъ Диванъ*, кой-то не може да ся чете за *Княжесственъ соборъ*, отъ оныя за кои-то говори Парисско-то *Соглашение*!

Като че было предопредѣлено да станѣтъ тѣ-зи годинѣх измѣненія въ спчкы-ти Княжества, кои-то завьсятъ отъ Турциѣх, раздадеса тия дни доста положителенъ слухъ че Самосскый Князь Г-нъ Юаннъ Гика, кой-то, родомъ Влахъ, бѣше отъ давно отишль на Букорещъ за да постави себе-сѣ кандидатъ за Влашко-то Княжество, далъ си оставкѣ-тѣх отъ Самосско-то, и сега става слово да ся назове и постави другы нѣкой на негово мѣсто. Единъ отъ оныя, кои-то желали да земнѣтъ тѣ-зи титлѣх, былъ и Г-нъ А. Милгиди, братъ Логоветовъ, кой-то до нынѣ бѣше Капу-Кехая на Влашко-то Княжество.

Отъ другѣх странѣх представителниѣх-тъ Соборъ на 7-ты Юнійскы Острова кои-то какъ-то знаемъ, сѣ положени отъ Парисскыѣх-тъ трактатъ 5 Ноемвриа 1815 подъ Англійско-то Высоко Предстательство, издалъ на $\frac{15}{27}$ сего Января вселасно рѣшеніе какъ « само-то и едино- » душно-то щеніе на Юнійскыѣх-тъ народъ было и е, да ся соединѣтъ » 7-ти острови съ Греческо-то царство. » Това рѣшеніе, совѣтници-ти го представили Англійскому Высокому Коммессарию Лорду Гладстону, кой-то ги пріѣлъ честно и учтиво, но имъ реклъ че самыѣх-тъ законный пѣтъ да искать такова нѣщо е, не да правѣтъ сами по себе такыѣх безаконны рѣшенія, но да сочинѣтъ и проводятъ, ако щѣтъ, еднѣх пристойныѣх жалбѣх и прошеніе на Н. В. Англійскѣх-тъ Царѣѣх. Совѣтници-ти го послушали, защо и не можахъ да сторѣтъ инакъ, и сочинивше подписали и дали да ся проводи на Царицѣх Викторіѣх еднѣх жалбѣх съ коѣх-то, казующе че въ реченыѣх-тъ трактатъ 7-ти острови были названи

» една сажа, свободна и независима държава, » и представляще че, *отъ* какъ станало Греческо-то Царство, Юнийски-ти жители на тия островы никога не преставали да желаятъ и искатъ свое-то политическо соединеніе съ това Царство, съ жители-ти на ко-то были нераздѣлно соединени съ родъ-тъ си, вѣръ-тъ си, языкъ-тъ си, помини-ти ся, и проч: молятея смиренно на Нейно Величество да съобщитъ тоза тѣхно прошеніе на други-ти Европейски велики Сили, и съ тѣхъ изедно да содѣйствова за изпълненіе-то му.

— Видѣ шемъ отвѣтъ-тъ на Англійско-то правителство, което несумнѣнно ще бже отрицателно.

Въ послѣднѣ-тъ Книжкѣ казахми за годѣжъ-тъ Князя Наполеона съ Княгиня Клотилдѣ дщера Царя Сардинійскаго Виктора Еммануила. Сега пакъ извѣстивамъ че сватба-та и вѣнчаніе-то на тия царски лица станѣли великимъ торжествомъ въ Сардинійскѣ-тъ столицѣ Турина на ¹⁸/₃₀ Іаннуаріа отъ пятницѣ Владици, и послѣ младоженци-ти, не проводени до Генуа отъ сичкѣ-тъ царскѣ челядь, трѣгнали за Марсилѣ, и отъ тамъ за Парисъ гдѣ-то уже и прѣстигнали. А Сардинійско-то царство дало на тѣ-зи царевнѣ невѣста за прикѣ (придано) 500,000 франки, и за 384,000 премѣнѣ. Отъ Князь-Наполеоновѣ стражѣ й проводили такожде премѣнѣ и други драгоцѣнны вещи въ даръ за пѣколко стотины хиляди франки, отъ кои-то само Царь Наполеонъ далъ до 300,000.

ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДНЕВНИКЪ.

И презъ тѣ-зи пятнадесятиницѣ Европейскѣ-ти вѣснѣници ся упражняватъ въ въпросъ-тъ *дали ще има войнѣ или не*. Мы послѣдуваме да мыслимъ че оии, кои-то сѣкатъ че ще има войнѣ, не упиратъ мнѣніе-то си на никое основаніе. Напусто показватъ Италійскѣ-ты смущенія, сострадателны-ты за Италійско-то негодѣ-

ваніе рѣчи Сардинійскаго царя Виктора Еммануила, женитбѣ-тѣ князя Наполеона съ Княгинѣю Клотилдѣ дщерію му, и истинваніе-то на сношенія-та между Виенѣю и Парисѣю: все това не доказва нищо. За да може да стане война, трѣба първо да стане нѣкоя голяма обидѣ, нарушеніе или потѣжкваніе на нѣкоя правдинѣ, престѣжленіе на нѣкоя краткатѣ: токмо за тѣя причини могатъ, мыслимъ, днесъ двѣ державы да дигнѣтъ оръжіе и войнѣ една на другѣ. А отъ гдѣ-то щемъ да погледнемъ работѣ-тѣ, нигдѣ не виждамы и не намѣрямы ни едиѣ отъ тѣя причини между Францѣю и Австріѣю.

Со все това Сардинезски-ти вѣстници сѣ все войиственни, но отъ тѣхъ не излазя нищо. А Аллемански-ти вѣстници ся упражняватъ въ доказанія че, ако бы или отъ Францѣю или отъ Сардиніѣю станѣло, противу трактаты-ты, нѣкое войиско движеніе или дѣяніе срѣщю Австріѣю или Германіѣю, то сички Аллемански държавы и народи бы ся дигнѣли като едиѣ само чело-вѣкъ, и бы защитили юнашкы правдины-ты си. Англіѣски-ти вѣстници такожде защищаватъ Австріѣю, и съвѣтуватъ Сардиніѣю да не мысли никакъ да прави бой на Австріѣю, защо първо не бы никога могла да излѣзе съ неѣю на главѣю, а послѣ никомѣ отъ великы-ти Силы не бы ѣ помогнѣла; и ако нѣкакъ Франца, противу всякъ надеждѣ, бы ся наемнѣла да ѣ даде помощь, най-напредъ Англія, и сетѣ и другы-ты Ееропейскы сили бы ѣ ся сопротивили.

Въ такыя політически обстоятелства у Европѣю, Англіѣскы-тъ Парламентъ ся отвори на 22 сего мѣсеца, и царица Викторіа, представшая лично на соборѣ-тѣю, казала по обычаю отворително-то си слово, отъ кое-то привождамы тука слѣдующы-ты рѣчи:

«*Пріемамъ отъ сичкы-ты чюдды силы увѣренія за тѣхны-ты пріятелскы кѣмъ насъ чловствіа, и мое-то постоянно ста-*

« раніе е да ся съхранятъ и подтвърдятъ тѣя чюствія, да
« ся упазятъ искренно трактати-ти, и да помогнъ колко-
« то зависи отъ мое-то вліяніе, да ся уварди общія-тъ миръ.

« Азъ направихъ, ведно съ царіе-то кои бѣхъ сочинили Па-
« рисскыя-тъ трактатъ на 1856, едно соглашеніе за устроеніе-
« то на Влахо-Молдавскы-ты Княжества. Тѣя Румунскы области
« ся уиражнѣватъ сега въ основаніе-то на новыя-тъ свой образъ
« правительства спорядъ завѣщанія-та на речено-то соглашеніе.

« Свързахъ и съ Рускаго Императора единъ търговскій
« трактатъ, кой-то ще вы ся представи, и кой-то довольно пока-
« зува че ся възобновихъ совершенно наши-ти пріятелски сноше-
« нія, кои-то до скорошню-то тѣхно нещастно престѣненіе бѣхъ
« сякога существовали помежду ны въ ползъ на взаимны-ты наши
« държавы.

» Мѣркъ-ти кои-то, согласно съ союзника моего императо-
« ра Французкаго, сѣдихъ за нужно да зымнъ на Кинезско-то
« приморіе, дадохъ поводъ да направимъ съ Кинъ трактатъ, кой-
« то възбрани да стане по-голъмо кръвопролитіе и кой-то ны да-
« ва да ся надѣемъ че ще отворимъ много пообширны існошенія
« съ тѣ-зи неизмѣримъ и многолюднъ имперіѣхъ.

14-ѣ « Други единъ трактатъ, кого-то направихъ съ Япоцкаго
« царя, отвара ново поприще на търговскъ-тъ дѣятельность въ
« землѣхъ многолюднъ и много просвѣщенъ, коя-то до нынѣ е бы-
« ла завистно затворена за входъ-тъ на чюжденцы-ты..... »

Спорядъ Англійскыя-тъ обычай, Парламентъ-тъ ще да сочи-
ли и принесе на царицѣ-тъ единъ писменъ отвѣтъ на слово-то ѣ;
а предъ да стане сочиненіе-то му, попечители-ти, какъ-то и раз-
лични совѣтници, казватъ слово предъ должныя-тъ (народопредста-
вители-тъ) и горныя-тъ (благородныхъ лордовъ) совѣтъ или ка-
маръ върху различы въпроси на вѣтрешнъ-тъ и вѣнкъшнъ-тъ

политикъ, отъ кои-то слова ся много разумѣва за политическо-то съвременно состояніе. Въ слѣдующъ-тъ Книжницъ ся надѣемъ да представимъ на наши-ты читатели нѣкое отъ твѣя слова.

До того-зи ще ся отвори и Францускыя-тъ соборъ, предъ кого-то, по обычаю такожде, ще каже отворително слово Императоръ Наполеонъ. Каза щемъ нѣщо и отъ негово-то слово кое-то не малко свѣтъ може да даде на днешнѣ-тъ Европейскъ политикъ.

ТЪРГОВСКИЙ И ПРОМЫШЛЕННЫЙ ДНЕВНИКЪ

Въ предидущъ-тъ книжкѣ казахмы колко зло непостоянство-то на монедскы-ты цѣны тука въ Цариградъ. Ето що пишжтъ и отъ Едрияне на 22 сего мѣсяца: « Монедокупство-то (Tagiatage) кое-то правятъ много на Цариградъ, заловило ся е преди неколико дни п отъ тукашны-ты наши сарафи, които правятъ всякъ седницъ да ся качатъ отнова монеды-ты, като събиратъ Турскы-ты лиры и ги проваждатъ на Цариградъ, а отъ тамъ пакъ пріематъ жълтицы *мендухѣта*, които продаватъ скоро тука по 38 гр. Така турска-та лира, като вървеше преди два мѣсеца по 140 гр., постепенно качила ся е до 145, и двадесято-франки-ти до 127. Понеже съ малко тѣх сарафи Евреи, кои-то печелятъ отъ това монедокупство, тюканджѣи-ти и чаршиѣи-ти, смутившися праведно отъ това нѣщо, искатъ да поправятъ работъ-тъ, и да опредѣлятъ и закрѣпятъ цѣнъ-тъ на турскъ-тъ лиръ до 140 гр., на двадесято-франки-ты до 124, и на другы-ты монеды соразмѣрно; но до днесъ не съж моглили да ся съгласятъ помежду си, и бесчиніе-то слѣдува. Мѣстно-то правителство неще да ся мѣси по настоящему на тѣзи работъ, защото ако рѣче да ся намѣси, трѣба спорядъ ферманы-ты да събори турскъ-тъ лиръ на 160 гроша, а то въ сегашны-ты обстоятелства е невъзможно. Въ сичкы-ты вънтрешны страны на нашѣ-тъ область

турска-та лира си дава отъ 143 до 150 гр. Достопохвалии сѣ търговци-ти Еносски, Кемански и Балліполски, че тамо турска-та лира се е закрѣпила на 120 гр. а двадесѣто-франки-ти на 100. Но какви смущенія и какви губенія въ сношенія-та! Кога ще видимъ да свѣтне единъ по-благополученъ день!

Иматъ правдѣ да се плачатъ така Адрианополски-ти търговци, какво-то се плачатъ и Цареградски-ти. Благополучный-тъ день за кой-то се молятъ да свѣтне, е несумниенно оный съ кого-то бихмы видѣли да се учреди една банка. Радваме се да кажемъ на наши-ти читатели че, какъ-то сега послѣднѣо дошло извѣстіе отъ Лондрѣ, соглашеніе-то за да се учреди тука една таква-зи банка се уже свършило. Много пѣти се рѣче такова нѣщо и излезе на лѣжж; да-но това е по здраво и по-вѣрно, защо иначе никога не бы се освободили отъ тѣхъ наши-ти горки търговци.

Наши-ти читатели знаѣтъ че, за да улесни учрежденіе-то на единъ таква-зи банкѣ, Правительство направи ланѣ заемъ на Лондрѣ отъ 5,000,000 английски лири, съ задлъженіе да дръпне съ това количество каймета-та. Отъ речены-ты 5,000,000 лири, правительство-то зема обаче само 4,100,000, защо, спорядъ согласіе-то на заемъ-тъ, свѣзаватъ 15 отъ цѣнѣ-тъ му, защо щяхъ да се четѣтъ отъ заемодавцы-ты само 85 вмѣсто 100, и 20 за комисіѣ, $1\frac{1}{2}$ разноска за испращаніе, сигурита, и други, сичко $18\frac{1}{2}$ на 100. Тия 4,100,000 кои-то, по 140 гр. да се турѣтъ една връхъ другъ, правятъ 574,000,000 гр. и кои-то малко по малко се провоздатъ тука, и цѣло-то имъ испращаніе може да се простре до единъ годинѣ, нестигати сами за да покрѣтъ 620,000,000 каймета, кои-то се нахождатъ какво-то казватъ въ пѣнѣ-тъ. Но, какъ да е да е, Правительство-то е опредѣлило нарочнѣ комисіѣ отъ Турцы и Англезы составенѣ, кой-то се гриже за да се дърпа кайме-то постепенно спорядъ лиры-ты кои дохождатъ отъ Лондрѣ, и така до нынѣ се е дръпнѣло отъ Маліе-то выше отъ 200,000,000 кайме, кое-то слѣдъ малко ще ся и все народно изгори. Спорядъ тѣ-зи добри пра-

внѣстелственнѣхъ мѣрѣхъ падѣвамы ся че малко по малко сичко-то кай-ме ще ся дръпне, и банка-та ще ся учреди.

Англезѣ-ти, какъ-то и Фрацузѣ-ти, имѣтъ наистинѣхъ увѣреніе голѣмо въ турско-то правителство, и даватъ лесно пары-ты си или на заемъ, или за да са праватъ желѣзни пѣтищѣ, и другы общеполезны работы въ Турско. Уже казахмы какъ тѣхъ, учреждающе содружества, въспріали да направятъ желѣзень пѣтъ отъ Кюстенджѣ до Дунавъ-тъ, какъ-то други правятъ отъ Смирнѣ до Айдинѣ, а други пакъ проводили вапоръ за да работы по Марицѣ отъ Еносъ до Едрине. Какъ-то ся научавамы, това послѣднѣ-то въспріатіе отъ день на день напредува, и слѣдъ единѣхъ мѣсець може вапоръ-тъ да е готовъ и да хване да тегли плоски кѣнцы по Марицѣ. Разумѣва ся че изъ начала тая компанія не може да има всякая недѣльѣ много стокѣ да принася, понеже малко сѣ по настоящему прибытки-ти (кѣрове-ти) отъ хранѣ-тъ, а другы стоки, катовѣлна, копрѣна и проч. почти вече не останали, но то ще дойде по-насетнѣ. Сега толкова казвамы че, ако бы, какъ-то всякый желае да улучи това паропловно въспріатіе, то ще голѣмо вліяніе да даде на тѣхъ страны.

Понеже говоримъ за паропловны въспріятія, добро е да кажемъ нѣщо и за исполинскыя-тъ онѣ-зи вапоръ, кого-то, подъ именемъ *Левіаѳанъ* или *Great Eastern (великій Восточенъ)*, бѣхъ, не знамъ слѣдъ колко години работѣ, направили и хвърляли въ Тамисѣ рѣкѣ, и отъ насѣтнѣхъ стояще тамо недовършенъ, защо бѣ паднѣла компанія-та коя-то го бѣше въспріала, и само ходяхъ хора-та да го гледатъ и да му ся чудятъ, плащаѣще по едно опредѣлено количество пары. Той паропловъ ся продаде тѣхъ дни отъ реченѣ-тъ компаніѣхъ на единѣхъ другѣхъ, коя-то, спорядъ умѣреннѣхъ-тъ цѣнѣхъ, на купуванѣ-то му, нахѣдѣся въ добро состояніе за да може да послѣдува и да свърши това голѣмо въспріатіе. Работаніе-то му та ще захване скоро, и до пять мѣсеца ся надѣятъ да го свърши и да му приготви сичкы-ты потребности за да трѣг-

не на път. Така по Юниа вѣроятно ще го пуснатъ да иде до Портландъ за да му испытатъ плаваніе-то. Отъ успѣхъ-тъ на това испытаніе ще зависи естествено бждѣща-та честъ (сждба) на *великия-тъ Востоцитъ*, и ако бы, какъ-то ся надѣхатъ, да ся покаже плаваніе-то му по бързо и по чевръсто отъ сички-ты паропловы, кои-то сѣ ся до нийшъ направилъ, то ще стане той причина и основа за да ся промѣни образъ-тъ на морешествіе-то и на търгованіе-то между Англія, Индія и Аустралиа. Той бы на примѣръ донесълъ на Тринкома-ле (само пристанище Асійско въ кое-то бы можилъ да влѣзе) стоки-ти, пѣтишцы-ты, и ниема-та съ кои-то бы былъ натоваренъ, а отъ тамъ-ти быхъ ся разнесли и распратили съ други по-малки вапори по сички-ты търговски мѣста Асійскаго океана, съ кои-то Англія има сношенія. Ако предположимъ че бы земалъ до 15 миль на часъ, макаръ да ся надѣхатъ че ще да земли и по-вече, то бы дошълъ на Тринкома-ле за 29 или 30 дни, защо ниема да ся запира нигдѣ по път, като други-ти вапори. за вжглища, понеже той може да зема изведиъжъ до 12,000 тонелаты вжглища. Отъ Тринкома-ле ся отходи за два дни на Мадрасъ, за четири на Маикуттъ, за десять или дванадесять на Кина и Аустралиа. Разумѣвася колко промѣисіе бы донесли въ това далечно гъргованіе осемъ-тысящии-ты тонелаты стоки, кои-то речены-я-тъ паропловъ бы пренесълъ съ заплатъ не по-голъмъ отъ колко-то сега зематъ платно-пловни-ти кораби, и съ човръстия по-голъмъ отъ обычайни-ти паропловы.

Ето и друго чудо, кое-то ны приказва Англійскыя-тъ вѣстникъ Таймсъ, че ся явило въ Англія касателно до мореплавны-ты машины. Единъ Американецъ представилъ за испытаніе, на Англійско-то адмиралство (терсанъ) единъ подморскы корабъ, кой-то, ако бы да извърши само половинъ-тъ полезны работы отъ колко-то ся врпчя, докаралъ бы знамениты промѣисія въ нынѣшния-тъ образъ на морскы-ты во-еванія, и бы уничтожилъ силъ-тъ на най-човръсты-ты вапори и на

най-вооружени-ты крѣпости. Той корабъ е направенъ шарочно за да дѣйствова подъ море-то. Образъ-тъ му е като морска свиня, и може да съдържава осемъ, десять, и пятнадцать челоуѣцы, а при това и нѣколко изгърмителны вещества. Изнамеритель-тъ увѣрява че съ е-динъ таквъ-зи корабъ отъ осемъ тонелаты испыталъ състемъ-тъ си въ Мишиганско-то езеро. погрузилъ корабъ-тъ си, сѣдѣлъ подъ водъ-тъ четьри часа, безъ да има потребъ ни отъ трубъ, ни отъ бж-човъ, ни отъ никое друго орудіе кое то бы излазило надъ водъ-тъ за да му донося въздухъ. Така ходилъ съ корабъ-тъ по дьно-то езер-ское много мѣя, като земалъ по три мѣя на часъ; а сетѣ, сѣдѣщи се въ корабъ-тъ си и подъ водъ-тъ, съ единъ миханисмъ прерѣзалъ бревна имѣющія дебелниъ четьри четвъроуголни прѣста. Какво-то ка-зва изнамеритель-тъ му. Той корабъ можилъ завчасъ да влѣзи и да ся загуби подъ водъ-тъ, и да потъне колко-то щете дълбоко, на пр: до сто педы, и по-вече, и пакъ да излѣзе надъ водъ-тъ колко-то щете скоро, да върви на прѣдъ, на задъ, на странъ, и да слѣзе или да въз-лезе спорядъ какъ-то потреба. Изнамеритель-тъ ся обѣщава че, съ помощь-тъ на корабъ-тъ си, можилъ да закачи на единъ гемѣиъ единъ илектрпчески конецъ, единъ связкъ (кутиѣ) баруть и крушумы или други стрѣлителны вещества, на да турѣ сетѣ огнь на тѣ-зы под-морскъ *нетардж* безъ никоѣж опасность и бѣдъ за ударецъ-тъ кой-то съ корабъ-тъ си можилъ да ся хвърли подъ море-то, и да поїде ко-лко-то ще дълбоко да чака безъ страха изгърменіе-то. Сега ще ли да види що има и що нема въ едно пристанище? речешны-тъ корабъ влазя подъ море-то въ него пристанище, и разгледва все свободно, безъ да има нуждъ да остави надъ водъ-тъ друго освенъ единъ прос-тъ трубъ имѣющъ полвниъ прѣстъ діаметръ. Таквъ-зи е той-зи любопитный подморскы корабъ, кой-то ся е подложилъ на испытаніе-то Г-на Балдмира Вилкера общаго управителя на корабленны-ты строенія въ Англіѣ.

КНИЖЕВНЫЙ ДНЕВНИКЪ.

Отъ нашѣ книжевность немамы днесъ да покажемъ ново изда-
дено друго, освенъ еѣ *Грамматика или Буквеница Славен-
ска* сочинена отъ Г-на Хр. К. Сичанъ Николовъ. Составлена отъ
234 страници, та ся раздѣля на двѣ *части*, отъ кои-то занима-
ва 168 страници, а втора-та 61. Първа-та ся упражнява въ пра-
вила-та на словопроизводство-то и правописаніе-то, а втора-та въ
словосочиненіе-то. Първа-та, слѣдъ едно *взведение*, ся раздѣлява
на 10 (погрѣшно писано на 11) главы, отъ кои-то първы-ты пя-
ть говорятъ за пять-тѣ *клонимы* т. е. склоняемы рѣчи, тыя сж:
*существително, прилагателно, мѣстоименіе, глаголъ и при-
частіе*, вторы-ты четыре говорятъ за четыри-ты *неклонимы*, т. е.
несклоняемы рѣчи, тыя сж: *нарѣчіе, предлогъ, союзъ, и междо-
метіе*; а послѣдняя-та десятая говори за правописаніе-то. Втора-
та часть ся раздѣля на 11 главы, отъ кои-то първа-та говори за *пред-
ложеніе-то* составляемое отъ три части: *подлежащо, глаголъ,
и казуемо*; втора-та говори за *прилагателно-шо* каквоно *име*
то *есть* какъ ся сочиняватъ *каковни-ти* сирѣчь *качественни-ти*
(не знамъ защо не е казалъ и други-ти) прилагателни имена съ
существителны-ты; третія-та говори за *мѣстоименіе-то*, сирѣчь
за негово-то сочиненіе съ имена-та и съ глаголы-ты; четверта-та
говори за *глаголъ-тѣ*; пята-та за *причастіе-то*; шеста-та за
наглаголіе-то (не знаемъ защо нарекъ тукъ така онова що
по-горѣ бѣ называлъ *нарѣчіе*); седма-та за *предлогъ-тѣ*; осма-та
за *союзъ-тѣ*; девята-та за *междометіе-то*; десѣта-та за *глаго-
лы-ты*, кои-то сж: *запятая, точкозапятая, двоеточіе, точка,
питателна и удивителна*; и единадесѣта-та за *нѣкои измѣне-*

нія буквины. Така Г-нъ Сичанъ дава конецъ на грамматикъ-тъ си, но послѣ прилага и една *таблица толкователна на нѣколко глаголы неупотребляемы на български*, числомъ 110, като че быха были само тыя славенскы глаголы, кои-то ся не употребяватъ на Български, и като че пакъ никой отъ тѣхъ ся не употребява на Български, кое-то не е право, защо много-то отъ нихъ, промѣни имъ окончаніе-то, и ще стануть съ-вѣтъ Български, на пр: *кодворяю, водворявалъ; воскресяю, възкресявалъ; закѣщаваю, завѣщавалъ; затикаю, затикалъ* на-прямаю, *напрягалъ; порабѣтыкаю, порабатывалъ; порабѣщаю, порабощавалъ; смятаю, смяталъ; совѣщаваю, совѣщавалъ; созидаю, созидалъ; оупражняюся, упражнявался; отметаю, отметалъ; цѣляю, цѣлувалъ; цѣлю, цѣлюхъ; одерживаю, одерживалъ; ополучаюся, ополучавался; основаю, основавалъ; охромляю, охромлявалъ*, и проч.

Таква-зи е нова-та тая Г-нъ Сичанова *буквеница*. Немамы время да вникнемъ, за да видимъ и да опишемъ какво е и вж-трѣшно-то нейно расположение и составленіе. Ще кажемъ само за едно, кое-то ся случи да мине предъ очы-ты ни, и кое-то ны направ-ило довольно впечатленіе, защо съ сичко-то си вниманіе неможихмы да го разумѣемъ. Той, като полага въ Грамматикъ-тъ си слѣдъ и между прилагателны-ты имена нѣкои-си рѣчи кои-то именува *прилагателны показателны*, като *той, сей, прилагателны притяжательны*, като *мой, твой, свой, нашъ, вашъ*, и *прилагателны неопредѣленны*, като, *кій или кой, нѣкій, всякій, еликій, коикій, кійждо, кто, нѣкто, никто, ктолибо*, и проч. (виж. стр. 35—41), послѣ влиза въ мѣстоимѣнія-та, и тамъ пакъ исты-ты рѣчи ты назовава, спорядъ нѣкои-си неразбрани обстоятелственны различія, първы-ты, *мѣстоимѣнія показателны*; вторы-ты, *мѣстоимѣнія притяжательны*, а треты-ты, *мѣстоимѣнія неопредѣленны !!!* и назначава положително че тыяжде рѣчи, кога въ

слово-то предшествовать или послѣдовать на нѣкое присѣствующе-
существително имя, тога требовало да ся наричатъ прилагателни; а
кога стояли сами безъ существително имя, тога были мѣстоимѣнія!!
на пр: въ слово-то *доми* *ваши* *лзунни* *моего*, рѣчь-та *ваши* была *по-и-*
лагателно, а рѣчь-та *моего* была *мѣстоимѣніе*; (виж. стр. 45—48)
а не ся остиль Г нъ Грамматикъ че рѣчь-та *моего* е турѣкта тука
сама по образъ *эллиптически* (*αἰτῆ σφύζου ἐλλειπτικός*), за да ся неповга-
ря пакъ напусто, понеже ся подразумѣва, имя-то существителное *дѣ-*
ла кое-то ся е предрекю; така, ако *донълини*хъ, какъ-то може и *трѣ-*
ба грамматически да ся *донълини*, реченно-то слово: *Доми* *ваши* *лзунни*
моего *дома* не виждамы веке какъ бы нарекъ тога свое-то *моего* на-
шій Грамматикъ. Мы знаемъ че, освенъ Г-на Сичанъ, вси други ветхи
и нови, Гречески и Славенски, и всякаго рода Грамматицы, называвать
такы-зи-ты рѣчи не инакъ освенъ *мѣстоимѣнія производны*, и мыс-
лимъ че едни и таяжде вещь не бы могла благоразумно да си промѣ-
нява имя-то спорядъ що бы ся намѣрила нѣгдѣ сама, или заедно съ
други вѣщи.

Колко-то за правописаніе-то що е употребилъ Г-нъ Сичанъ въ
Българския-тъ языкъ на Грамматикъ-тъ си, той си казва *самичкъ*
« въ предисловіе-то, че » вмѣсто *къ* за нѣкои рѣчи, кои-то приимать
« гласъ-тъ му въ средъ-тъ, употребилъ *ъ*, и кое-то е криво, като
« *мъжески*, вмѣсто да пише *мъжески*; » а окончающы-те рѣчи на *А*
« Славенски, като *вода*, *водъ*, *жсена*, *жселъ*, оставилъ *А*, » кое-то по
здрово-то правописаніе пакъ не е право. Казва той юще че членовете
« употребилъ почти *всѣ* (не знамъ кои ся тѣ *всѣ*) безъ да ги
отдѣля отъ окончанія-та на имена-та: » то е неговъ вкусъ; но като
изчислява сѣти членовы-ты мъжскаго, женскаго и средняго рода, при-
лага че членъ на мъжскіатъ и женскіатъ родъ, число множественно.
« едни пишатъ *ты*, други *ти*, други *те*, други *тъ*, » и замѣчава че
« тѣя разнословія ся видать *неприближасми*. » (Какво ли ще *даж* не-

• приближаеми?) • ако реченъ, каже, *мажје-ти, жєны-ти*, нѣма
 • твърдо основаніе, понеже *ты* и *ти* е второлчно мѣстоименіе, число
 • единствено • !! благодаримъ за извѣстіе-то: какъ не ся е осѣтилъ до
 нынѣ за това никой? видися че него е позналъ, *зєне*, за такова никой ни
 отъ писатели, ни отъ читатели, но Г-нъ Сичанъ го видѣлъ, и за това
 го скоро и отхвърлилъ; а що е турилъ на негово мѣсто? • ако речемъ
 • казва, *жены-тъ*, приближава гласъ-тъ, но правописанію му е чл-
 • сло двойствено . . . Въ *патерически рѣкописи*, случило ми ся е
 • да намѣра мѣстоименіе *те* вмѣсто *ти*, по въ рѣкописи *частны*, и
 • почти безъ *правописаніе* . . . • и за това ся рѣшилъ да предпоче
 за членъ мъжскаго и женскаго рода въ множествено число *те* а не
тъ, нито *ти* или *ты*. Отъ кое-то ся разумѣва че ако не бѣ ся
 случило Г-ну Сичану да намѣри тѣ-зи формѣ въ свои-ты *частны* и
 безъ *правописаніе патерически рѣкописи*, не знамъ гдѣ бы отишълъ да
 търси образъ писанія за реченія-тъ членъ, понеже *ти* и *ты* было
 мѣстоименіе, а *тъ* двойствено число. Да е живъ и здравъ Г-нъ
 Сичанъ за това изнамѣреніе.

Въ Цариградъ 30 Іаннуарія 1859

Сочинитель-тъ

Г. Кръстьовичъ